

ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г.  
КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

**КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО  
РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕ НА ПРИЛОЖЕНИЕТО В  
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА 2022 г.**

|                                                                                                 |           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО.....</b>                                               | <b>3</b>  |
| <b>ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО .....</b>                                                  | <b>8</b>  |
| <b>Общи мерки за изпълнение на Конвенцията по чл.4: законодателство, институции, програми и</b> |           |
| <b>планове, ратификации, разпространение на Конвенцията.....</b>                                | <b>8</b>  |
| В областта на правосъдието за деца.....                                                         | 9         |
| В областта на здравеопазването .....                                                            | 10        |
| В социалната сфера.....                                                                         | 11        |
| В сферата на образованието.....                                                                 | 11        |
| В областта на младежта и спорта .....                                                           | 11        |
| Цялостна политика и координация .....                                                           | 12        |
| <b>Разпределение на ресурсите .....</b>                                                         | <b>13</b> |
| Разходи за детско здравеопазване .....                                                          | 13        |
| Разходи за образование .....                                                                    | 14        |
| Разходи в социалната сфера за деца и семейства.....                                             | 14        |
| В областта на спорта за деца и младежи.....                                                     | 16        |
| <b>Събиране на данни .....</b>                                                                  | <b>17</b> |
| МВР .....                                                                                       | 17        |
| МП .....                                                                                        | 19        |
| МТСП.....                                                                                       | 20        |
| ДАЗД .....                                                                                      | 22        |
| ММС.....                                                                                        | 22        |
| <b>Насилие над деца.....</b>                                                                    | <b>22</b> |
| Правото на детето на свобода от всички форми на насилие.....                                    | 22        |
| <b>Образование, свободно време и културни дейности .....</b>                                    | <b>24</b> |
| Ученици, отпаднали от образователната система.....                                              | 24        |
| Деца със специални образователни потребности (СОП) .....                                        | 25        |
| Подкрепа на деца с увреждания и на деца със СОП.....                                            | 25        |
| Равен достъп до детски заведения.....                                                           | 26        |
| Деца-роми в сегрегирани училища .....                                                           | 26        |
| Образователни медиатори.....                                                                    | 26        |
| Подкрепа за психичното здраве в училище.....                                                    | 27        |
| Училищна агресия.....                                                                           | 27        |

**ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г.  
КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО**

---

|                                                                                               |           |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Семейна среда и алтернативни грижи.....</b>                                                | <b>27</b> |
| Осиновяване .....                                                                             | 28        |
| Система за закрила.....                                                                       | 29        |
| Приемна грижа .....                                                                           | 29        |
| Деца в родителски конфликти .....                                                             | 30        |
| Здраве и здравни услуги.....                                                                  | 30        |
| Детската смъртност през 2022 г.....                                                           | 32        |
| Данни за деца без избран личен лекар и как се осигурява техният достъп до здравна грижа ..... | 33        |
| Училищно здравеопазване .....                                                                 | 33        |
| Осигуряване на правото на децата на достъп до жизнено важни за тях медицински храни.....      | 33        |
| Палиативни грижи за деца .....                                                                | 34        |
| Специализирани и интегрирани здравно-социални услуги за деца, зависими от наркотици ...       | 34        |
| Здравословно хранене на децата и на учениците, хранене на деца с алергии .....                | 35        |
| Програми в подкрепа на кърменето и на позитивните медицински практики .....                   | 35        |
| Осигуряването на лекарства за децата off label.....                                           | 36        |
| Домове за медико-социални грижи (ДМСГД) .....                                                 | 36        |
| Здравната грижа за украински деца бежанци през 2022 г.....                                    | 37        |
| <b>Специални мерки за закрила.....</b>                                                        | <b>38</b> |
| Деца, търсещи убежище, и деца-бежанци .....                                                   | 38        |
| Непридружени деца .....                                                                       | 38        |
| <b>Правосъдие за непълнолетни .....</b>                                                       | <b>40</b> |
| Решения на Европейския съд по правата на човека срещу България относно правата на деца.....   | 41        |
| Дискриминация – действия на КЗД.....                                                          | 43        |
| Граждански организации и структури, работещи в областта на децата.....                        | 45        |
| <b>ПРЕПОРЪКИ .....</b>                                                                        | <b>47</b> |

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

### КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО

Конвенцията на ООН за правата на детето (КПД) е международноправна уредба, която има силно влияние върху вътрешното законодателство, изисква прилагането на възможно най-високите универсални принципи при защитата на правата на детето, чиито спазване държавата е задължена да осигури. Република България като страна, ратифицирала КПД, има задължението да полага последователни усилия за осигуряване на съвместимостта на вътрешното си законодателство с нейните разпоредби, както и да уеднаквява практиката си, като гарантира координация между политиките, засягащи децата, между всички нива на управление. По силата на присъединяването си към КПД държавата носи отговорност ако не изпълни поетите ангажменти. По тази причина основната защита на правата на детето се реализира от държавните органи на национално ниво<sup>1</sup>.

Ратифицирането на международните договори е важно, но не достатъчно условие за изграждане на национална система за защита на правата на детето. Наред със задължението да ги регламентира на най-високо ниво, държавата следва да създава ефективни и работещи контролни механизми, които да се прилагат при евентуални нарушения.

В основата на този подход е идеята, че защитата на правата на детето не е само национален въпрос. Затова и правният статут на националната институция в областта на защитата на правата на детето се определя от националното законодателство, но организацията има отговорности за спазването на стандартите, предвидени в международноправния акт. Чл. 4 от КПД задължава държавата, страна по Конвенцията да предприеме всички необходими законодателни, административни и други мерки за осъществяване на правата, признати в нея. Независимите национални институции по правата на човека (НИПЧ) са важен механизъм за насърчаване и гарантиране на изпълнението на КПД. Позицията на Комитета по правата на детето към ООН (Комитета) е, че учредяването на такива органи попада в обсега на ангажмента на държавата, поет с ратификацията. В Общ коментар №2 (2002) на Комитета за ролята на независимите национални институции по правата на човека в утвърждаването и закрилата на правата на детето се подчертава важната роля, която има НИПЧ в тази мисия и за повишаване на обществената осведоменост относно тези права.

Националните правозащитните органи следва да отговарят на Парижките принципи за статута на институциите за защита и насърчаване на правата на човека, представени от Комисията по правата на човека през 1992 г. и приети от Генералната асамблея през 1993 г. Още през 2018 г. омбудсманът на Република България получава Статут „А“ по Парижките принципи, като по този начин към отговорностите му се добавя и конкретното изискване да

---

<sup>1</sup> Ковачева, Д. Националните институции за защита на правата на човека, София 2021

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

следи за изпълнението на КПД, както и на други международни актове, към които страната ни се присъединява и по-специално да гарантира, че националното законодателство ги отразява адекватно. В този контекст националният омбудсман приема отговорно своята фундаментална роля за насърчаване и прилагане на КПД в Република България, като отбелязва, че неговият мандат най-общо го задължава да осъществява мониторинг на правата на децата и техните интереси на всички равнища в обществото и при необходимост да прави предложения за промени в политиките на публичните организации (чл. 19, ал. 1, т. 10 от Закона за омбудсмана). Омбудсманът полага последователни усилия, за да развива своя експертен потенциал, необходим както за независимо наблюдение на изпълнението на разпоредбите на КПД, така и за изготвяне на алтернативни доклади пред Комитета и други органи. Наблюдението на КПД се основава на принципите, залегнали в международния акт и на подход, основан на правата на детето, като действията на НИПЧ са определящи, защото те осигуряват връзката между международните норми за защита на правата на детето и тяхното прилагане на национално ниво.

Независимо наблюдение на изпълнението на разпоредбите на КПД през 2022 г.

По силата на чл. 19, ал. 1, т. 12 от Закона за омбудсмана, омбудсманът има отговорността да наблюдава и насърчава ефективното прилагане на конвенциите за защита на правата на човека по които Република България е страна, като включва в Годишния си доклад за дейността си специална самостоятелна част, в която оценява степента, в която законодателството и практиките са приведени в съответствие с КПД. През 2020 г. е разработена система от индикатори за мониторинг на правата на детето от гледна точка на КПД и по-конкретно за тяхното прилагане в отделните сектори. Мониторингът, от своя страна, включва разработване на специални въпросници, събиране на информация за изпълнението на дейностите по КПД, както и оценка на мерките и тенденциите за постигане на подобрения различните сектори. При осъществяването на мониторинга се възпроизвеждат насоките, издадени от Комитета. Омбудсманът изготвя идеи и предложения за решаване на набелязаните проблеми, които отразява в своя доклад, като мониторингът включва само по-обща, ключови параметри (индикатори), които могат да покажат наличието на проблеми в областта на правата на детето.

Въпросите са структурирани по конкретни теми. Всяка група права е снабдена с кратък списък от въпроси, които поясняват различни аспекти на правото и на неговото реализиране. Тези въпроси могат да служат и като индикатори, които позволяват да се провери практическото осъществяване на правото. Събраните в мониторинга данни могат да информират планирането на по-адекватни мерки на политиките за защита на правата на децата и могат да послужат като оценка на напредъка на важни области, те показват специфичните уязвимости на децата.

За целите на независимия мониторинг, който е важна част от Годишния доклад на омбудсмана, в началото на 2023 г. са изготвени актуални въпросници, които са изпратени до компетентни органи, повечето от които са органи по закрила, по реда на Закона за

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

закрила на детето (ЗЗДет): МТСП<sup>2</sup>, МОН<sup>3</sup>, МЗ<sup>4</sup>, МП<sup>5</sup>, ММС<sup>6</sup>, МВР<sup>7</sup>, ДАЗД<sup>8</sup>, ДАБ<sup>9</sup>, КЗД<sup>10</sup> и НМД<sup>11</sup>.

### НАЦИОНАЛЕН МЕХАНИЗЪМ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРЕПОРЪКИТЕ НА КОМИТЕТА ПО ПРАВАТА НА ДЕТЕТО

В България все още няма създаден и не работи такъв механизъм. По информация на ДАЗД към Националния съвет за закрила на детето е сформирана междуведомствена експертна работна група за изработване на механизъм за изпълнение на препоръките на Комитета на ООН за правата на детето. Във връзка с представяне на VI-ти и VII-ми консолидирани периодични доклади по прилагането на КПД 2022 г. са изпратени писма и е поддържана постоянна връзка и комуникация с членовете на експертната група. Получената от ангажираните институции информация е обобщена, резюмирана и анализирана преди подаване на комбинираните шести и седми периодични доклади на Република България, която включва и приложение със статистическа информация и данни в отговор на въпросника.

#### Препоръки на Комитета:

Да се предприемат мерки, за да се гарантира, че разпоредбите на други закони са съгласувани със Закона за закрила на детето;

Да се въведе процедура за оценка на въздействието върху правата на детето на всички нови закони, приемани на национално равнище;

Да се въведе непрекъснато изграждане на капацитет в областта на международното право на човешките права сред съдии, прокурори и юристи, със специален акцент върху Конвенцията.

Основни препоръки на Комитета, отправени след заключителното наблюдение във връзка с консолидирания трети, четвърти и пети периодичен доклад за България (21 ноември 2016 г.), които не са изпълнени към настоящи момент

<sup>2</sup> Отговор от МТСП от 03.02.2023 г.

<sup>3</sup> Отговор от МОН от 05.03.2022 г.

<sup>4</sup> Отговор на МЗ от 28.02.2023 г.

<sup>5</sup> Отговор от МП от 25.02.2023 г.

<sup>6</sup> Отговор на ММС от 24.02.2023 г.

<sup>7</sup> Отговор от МВР от 13.02.2023 г.

<sup>8</sup> Отговор от ДАЗД от 01.02.2023 г.

<sup>9</sup> Отговор от ДАБ от 01.02.2023 г.

<sup>10</sup> Отговор от КЗД от 01.03.2023

<sup>11</sup> Отговор от НМД от 02.03.2023 г.

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 Г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

Този въпрос е поставен на оценката на гражданските организации, като омбудсманът се обръща към НМД<sup>12</sup> – мрежа, която обединява над 134 организации, работещи в областта на правата на детето.

Според НМД и през 2022 г. законодателството и стратегическата рамка, отнасяща се до правата на детето в България остава твърде широка, съдържа повече от 20 нормативни и стратегически документи, регулиращи различни секторни политики. Въпреки препоръките на Комитета в тази посока (CRC/C/BGR/3-5; para 7-8)<sup>13</sup>, липсват значими реформи по отношение на законодателната и административната рамка.

„Към началото на 2023 г. не само липсва държавна институция с ясен мандат и правомощия да координира политиките за правата и благосъстоянието на детето в България, но и няма перспектива за създаването и реформирането на такава (CRC/C/BGR/3-5; paras 10)<sup>14</sup>. Ефективното функциониране на ДАЗД е непрекъснато затруднено поради фактическото зависимо положение от МТСП чрез бюджетната подчиненост, но и от присвояване на функциите ѝ от АСП чрез последователни промени на устройствените правилници на двете агенции. Липсата на Национална стратегия за детето води до неефективен мониторинг, липсата на актуални индикатори, по които да бъдат събирани данни по отношение на правата на детето“.

Наблюдават се съществени проблеми при събирането на данни, отнасящи се до детското благосъстояние, закрилата на детето и др. Има редица примери за разминаване на данните по отношение на броя на децата, жертви на най-тежкото престъпление – умишлено убийство, където данните на: МВР, НСИ и Прокуратурата се разминават до 10 пъти, както и случаите на деца, жертви на насилие, броят на непридружените деца бежанци.

Налице е системен регрес на системата за закрила, въпреки усилията за подкрепа на капацитета ѝ, със средства, осигурени по Оперативна програма развитие на човешките ресурси. Доста често социалните работници работят в лоши и унижителни условия. Липсват програми за въвеждащо обучение, както и за продължаващо такова, стандарти за социална работа и за средната натовареност на работещите в отделите за закрила на детето. Средно годишно един социален работник отговаря за 883 случая. Професията на социален работник е с нисък престиж и липса на възможности за развитие и квалификация, което е пряко свързано с огромното текучество.

Пример за влошена комуникация е прехвърлянето през 2022 г. на оперирането на Националната телефонна линия за деца 116 111 на АСП, като влошаването на този механизъм започва от 2020 г., когато ДАЗД поема управлението на линията. Телефонните обаждания през 2021 г. са с 35% по-малко от 2019 г. Без да е извършен анализ на причините

<sup>12</sup> НМД – Национална мрежа за децата е обединение на граждански организации и съмишленици, работещи с и за деца и семейства в цялата страна. НМД е създадена през 2003 г. като свободен алианс от неправителствени организации. През 2006 г. придобива статута на неправителствена организация в обществена полза.

<sup>13</sup> [https://digitallibrary.un.org/record/794261/files/CRC\\_C\\_BGR\\_3-5-EN.pdf](https://digitallibrary.un.org/record/794261/files/CRC_C_BGR_3-5-EN.pdf)

<sup>14</sup> Пак там

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

за критичното състояние на телефонната линия за деца и да бъдат взети мерки за нейното спасяване, през юли 2022 г. е дадена за опериране на АСП.

Няма доказателства, че процесът на бюджетиране, отнасящ се до детските политики, отчита обема и ефективността на публичните разходи като инвестиции в децата (CRC/C/BGR/3-5; para 12). Ключови процеси като приемната грижа и подкрепата на капацитета на професионалистите, работещи в системата за закрила остават финансирани от европейски програми. Разработеният от НМД инструмент за оценка на финансовите инвестиции в децата не се използва.

Остават неадресирани препоръките за детското участие. Липсва единен и систематичен подход за разбиране и прилагане на детското участие.

Не са предприети действия по изпълнение на препоръката да се премахнат всички изключения, които позволяват бракове под 18 години, като се измени Семейния кодекс.

По препоръката на Комитета – да се приеме в България, съобразен с правата на човека подход към уврежданията, както и да се разработи всеобхватна стратегия за включването и реализацията на децата с увреждания в обществото и образованието, се отбелязва, че финансирането на услуги, вкл. терапии за деца с аутизъм не се поема от НЗОК; има системен проблем с консумативите и помощните средства; няма разработен алгоритъм за терапевтично поведение в България; липса системен подход в грижата за децата с увреждания, който не се реализира поради липсващи звена, координационни механизми и кадри.

Във връзка с правото на детето да се ползва от най-високия достижим стандарт на здравословно състояние, експертните анализи показват, че българската здравна система не е реализирала всички възможности за подобряване на грижата за репродуктивното майчино и детско здраве, които в много голяма степен са зависими от въздействието и взаимодействието на редица неблагоприятни фактори, както и от достъпността, качеството и обхвата на медицинските грижи, получени преди, по време и след раждането.

Основни рискове пред правата на детето са свързани с продължаващата тежка политическа криза и невъзможност за формиране на постоянно правителство и управляващо мнозинство, което да може да взема дългосрочни стратегически решения и да извършва важни реформи. Това от една страна застрашава практическото функциониране на държавата, а от друга - оставя възможности за отклоняване или неизпълнение на вече приети политики поради фактът, че управлението е поето от служебно правителство, което управлява безпрецедентно дълго. В тази ситуация не е гласуван държавният бюджет за 2023 г. и все още не са придвижени ключови законодателни реформи, с които е обвързано част от финансирането по Плана за възстановяване и устойчивост. Още повече, че през 2023 г. предстоят и местни избори, което усложнява максимално политическата ситуация. В този контекст рискът за negliжиране на правата на децата и „потъването“ им сред други, привидно по-важни теми, е огромен.

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

В същото време, продължаващата международна криза, свързана с войната в Украйна, създава още рискове, поради несигурността на бежанския поток, невъзможността на вътрешните структури и системи на държавата да поемат допълнително натоварване, редица негативни тенденции в страната, свързани с дезинформация, пропаганда и езика на омразата. Всички те поставят в огромен и постоянен риск правата на децата-бежанци както от Украйна, така и от други краища на света, като към момента единственият адекватен отговор за подкрепа е почти изцяло от страна на доброволчески инициативи и неправителствения сектор, но без да има държавно финансиране и кооперативност от страна на държавните институции.

### ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

#### **Общи мерки за изпълнение на Конвенцията по чл.4: законодателство, институции, програми и планове, ратификации, разпространение на Конвенцията**

В България политиките по отношение на децата се определят основно от разпоредбите на ЗЗДет, като в чл. 1, ал. 3 от закона е записано, че „държавната политика за закрила на детето се осъществява въз основа на приета от НС, по предложение на МС, Национална стратегия за детето, изградена върху принципите на този закон. В изпълнение на Националната стратегия МС приема Национална програма за закрила на детето, предложена от министъра на труда и социалната политика и председателя на ДАЗД.“ Стратегията е политически документ, който отразява визията на страната за интегриран подход, насочен към спазването на правата на детето и подобряване на качеството на техния живот в съответствие с международните и националните ангажименти на страната. България не разполага с ефективен стратегически документ за правата на детето след изтичането на срока на действие на Националната стратегия за детето 2008-2018 г.<sup>15</sup>. Последният изготвен проект, обхващащ периода 2019-2030 г. е изтеглен от правителството.

Политическата нестабилност превърна 2022 г. в поредната година на стагнация в областта на законодателството и политиките, касаещи децата. Остава изцяло неосъществена реформата в детското правосъдие, не е приета Национална стратегия за детето. Определени законопроекти, целяха да допринесат за гарантиране на правата и благосъстоянието на децата – като ЗИД на Закона за защита от домашното насилие; ЗИД на НПК, с който се цели по-обхватното въвеждане на Директива 2016/800 относно процесуалните гаранции за децата, заподозрени или обвинени в рамките на наказателното производство; ЗИД на СК и ЗИД на Закона за медиацията, предвижда въвеждането на задължителна медиация по широк кръг дела, в т.ч. и на тези, обхващащи семейните конфликти, но те не са приети. В 47-то и 48-то НС отново е налице дезинформационна риторика по темата за детските права, както и редица вредни за правата на детето

---

<sup>15</sup> Тематичен доклад за децата, НСИ, 2022 г.

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 Г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

предложения, като напр. в СК интересите на децата да отпаднат като критерии за преценката на съда в делата за определяне на упражняването на родителските права<sup>16</sup>.

### **В областта на правосъдието за деца**

От МП отбелязват като принос през 2022 година приемането на измененията в Закона за медиацията, който е в резултат от дейността на работна група към Висшия съдебен съвет по проект „Въвеждане на способности за алтернативно разрешаване на спорове в съдебната система в България – пилотно въвеждане на съдебна медиация“, приет на второ гласуване в пленарна зала на 25.01.2023 г

Проект на Закон за изменение и допълнение на Граждански процесуален кодекс (ГПК) – изготвен проект от междуведомствена работна група с цел прилагане на Регламент 2019/1111 на Съвета от 25 юни 2019 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на решения по брачни въпроси и въпроси, свързани с родителската отговорност, и относно международното отвлечение на деца.

Законопроектът не е разгледан поради прекратяване на пълномощията на НС.

Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за защита от домашното насилие (ЗИД на ЗЗДН)

Основните предлагани промени в проекта на ЗИД на ЗЗДН: Разширява се предметния обхват на закона; освен правата на лицата, пострадали от домашно насилие и мерките за защита, в законопроекта се уреждат и органите и механизмите за провеждане на държавната политика за превенция и защита от домашно насилие и взаимодействието между тях; програмите за превенцията и специализираните услуги и др. Законопроектът е отхвърлен в зала на първо гласуване на 27.01.2023 г.

Проект на Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс – за целите на въвеждането на Директива (ЕС) 2016/800 относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство, МП подготвя законопроект за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс (ЗИД на НПК). В съответствие с изискванията на Директивата законопроектът предвижда: на непълнолетния обвиняем да се предоставят редица допълнителни права.

За целите на въвеждането на Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета МП подготвя ЗИД на НПК, с който се правят и предложения за промени в Закона за подпомагане и финансова компенсация на пострадалите от престъпления.

---

<sup>16</sup> Отговори на НМД по мониторинга

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

Законопроектът е приет на първо гласуване в Комисията по правни въпроси на 11.01.2023 г. и в пленарно заседание на 27.01.2023 г. Макар и приет на първо четене в зала, законопроектът не е гласуван окончателно преди прекратяване на пълномощията на 48-то НС.

### **В областта на здравеопазването**

Профилактичните прегледи и изследванията на лица от 0 до 18-годишна възраст се заплащат от Националната здравноосигурителна каса (НЗОК), в съответствие с чл. 45, ал. 2 от Закона за здравното осигуряване (ЗЗО), където са включени съгласно Наредба №8 от 2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията и Наредба №9 от 2019 г. за определяне на пакета от здравни дейности, гарантиран от бюджета на НЗОК.

Във връзка с промените в Наредба №8 от 2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията и Наредба №9 от 2019 г. за определяне на пакета от здравни дейности, гарантирани от бюджета на НЗОК през 2022 г. е актуализиран националният рамков договор за медицинските дейности, като са добавени няколко нови пакета за децата.

Приети са промени в Наредба № 26 от 14 юни 2007 г. за предоставяне на акушерска помощ на здравно неосигурени жени и за извършване на изследвания извън обхвата на задължителното здравно осигуряване на деца и бременни жени, с които броят на профилактичните прегледи за здравно неосигурени бременни е увеличен четирикратно (от един на четири) и е разширен пакета от медико-диагностични изследвания по време на бременността.

С изменение и допълнение на Закона за здравето са въведени забрани за предлагането, продажбата, включително и онлайн, и употребата на диазотен оксид (райски газ) от деца, направено е и изменение на Закона за закрила на детето. С изменението на Закона за здравето на регионалните здравни инспекции се възлага извършването на нови контролни функции по отношение на: продажбата на диазотен оксид (райски газ).

Прието е изменение и допълнение на Наредба №26 от 2008 г. за устройството и дейността на детските ясли и детските кухни и здравните изисквания към тях. С промените е създадена възможност в детските ясли и яслените групи на детските градини да се назначават и други медицински специалисти. Изменения и допълнения в Наредба №26 от 2008 г., така и чрез нея и в Наредба №3 от 2007 г. за здравните изисквания към детските градини. Разработени са учебни програми за медицинските специалисти, педагозите и детегледачките от детските ясли:

[https://www.mh.government.bg/media/filer\\_public/2022/10/20/zapoved\\_ministr\\_utvrzhd\\_avane\\_na\\_uchebni\\_programi.pdf](https://www.mh.government.bg/media/filer_public/2022/10/20/zapoved_ministr_utvrzhd_avane_na_uchebni_programi.pdf).

През 2022 г. е прието ПМС№231 от 01.08.2022 г. за определяне на реда и условията за предоставяне на средствата от държавния бюджет за компенсиране през 2022 г. на разходите за отглеждане, възпитание и обучение на деца, които не са приети поради липса на места в общински детски ясли и яслени групи в общински и държавни детски градини.

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

Изменена е и Наредба №10 от 2014 г. за здравните изисквания при изготвяне и спазване на седмичните учебни разписания.

### **В социалната сфера**

През 2022 г. са приети изменения и допълнения в ЗСП за деца.

Приети са изменения и допълнения в Закона за социално подпомагане (обн., ДВ, бр. 102 от 2022 г.), съгласно които, считано от 01.06.2023 г. база за определяне на достъпа и размера на социалните помощи става линията на бедност за страната, а не гарантираният минимален доход. С РМС № 286/21.09.2022 г. е определен размер на линията на бедност за страната за 2023 г. – 504 лв.

Извършени са промени в Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане (ППЗСП), свързани с определяне на диференцирания минимален доход за различните категории лица и семейства, кандидатстващи за отпускане на месечна помощ по реда на чл. 9 от ППЗСП. Промените са в сила от 01.01.2022 г.

С ПМС №135/22.06.2022 г. е приета Наредба за качеството на социалните услуги. В наредбата се определят нови и по-прецизни стандарти за качество на социалните услуги, които са за организация и управление, за квалификация и професионално развитие на служителите и за ефективност на услугата с оглед постигнатите резултати за лицата.

### **В сферата на образованието**

Приет е Закон за изменение и допълнение на Закона за предучилищното и училищното образование. Промените в Закона са свързани със забрана за осъществяване на политическа и партийна дейност в образователната система, както и промени в 9 наредби: за организацията на дейностите в училищното образование; оценяване на резултатите от обучението на учениците; за учебния план; за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация; за финансирането на институциите в системата на предучилищното и училищното образование; за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби.

### **В областта на младежта и спорта**

През 2022 г. са приети изменения и допълнения на Закона за младежта. Измененията включват: промяна в сроковете за изготвяне на доклади за младежта; промяна на неговото съдържание; регламентиране на дейността на Обществения съвет по въпросите на младежта.

Приета е нова Наредба №1 от 10.06.2022 г. за условията и реда за финансиране на проекти по национални програми за младежта.

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

### Цялостна политика и координация

Политики и стратегии – са мерките, които изпълнителната власт предприема в изпълнение на законодателството, с цел практическо реализиране на правата и изпълнение на законите.

През 2022 г. ДАЗД не извършва Оценки на въздействието на политики и нови закони спрямо правата на децата.

#### Препоръки на Комитета по правата на детето:

Гарантиране разработването и прилагането на националните политики, които засягат децата и обхващат всички области, обхванати от Конвенцията, както и доказателства, че са подкрепени от достатъчно човешки, технически и финансови ресурси;

Окончателно приемане на Националната стратегия за децата;

Напредване на системни реформи в области, засягащи децата, като насилие, детско правосъдие, репродуктивно здраве и защита на групи в уязвимо положение, включително роми, мигранти и ЛГБТИ;

Създаване на Координационен механизъм на междуведомствено ниво с ясен мандат и достатъчно правомощия за координиране на всички дейности, свързани с изпълнението на Конвенцията и да допълни функционирането на Националния съвет за закрила на детето.

За наблюдаваният период омбудсманът отбелязва:

Приета е Национална програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца 2022-2024 г. и на План за действие;

Приет е План за действие в изпълнение на Препоръка (ЕС) 2021/1004 на Съвета за създаване на Европейска гаранция за детето (2030);

Разработен е Координационен механизъм за взаимодействие между институциите и организациите при случаи на непридружени деца или разделени от семействата си деца чужденци, намиращи се на територията на Република България, включително децата, търсещи и/или получили международна или временна закрила, който е утвърден обаче единствено със заповед на министъра на труда и социалната политика;

Механизъм за работа и сътрудничество между институциите по случаи на деца, въввлечени в родителски конфликти;

С РМС №646 от 07.09.2022 г. е одобрена Национална здравна стратегия 2030, в която са заложили мерки за подобряване на показателите за майчино и детско здраве, създаването

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

на Национална педиатрична болница, която да предоставя комплексни медицински услуги за деца, е приоритетна задача;

През 2022 г. е разработен проект на Национална стратегия за детско и юношеско здраве и педиатрична грижа 2030, но не е приета, като е установено, че от процеса на обсъждането ѝ са изключени гражданските организации.

Приета Националната програма за профилактика на ротавирусните гастроентерити в Република България 2022-2025 г. Основна целева група за имунизация са деца от 6-седмична възраст до горна възраст, съгласно кратката характеристика на прилаганата ваксина.

От 2018 г. България няма приета Национална стратегия за детето. По данни на ДАЗД на 24.03.2022 г. е възобновена работата на междуведомствена работна група, която да актуализира визията за стратегическия документ и да предложи план и нов проект на Национална стратегия за детето. Отбелязва се, че проекта на Стратегия е съотнесен с целите на устойчиво развитие в Националната програма за развитие „БЪЛГАРИЯ 2030”, с Целите за устойчиво развитие на ООН, с препоръките на Комитета на ООН по правата на детето, с приетата Стратегия на Европейския съюз за правата на детето и Стратегия за правата на детето на Съвета на Европа (2022-2027 г.). При изготвянето на проект на Национална стратегия за детето е взета и мнението на Съвета на децата към председателя на ДАЗД, но до края на 2022 г. проектът не е публикуван за обществено обсъждане.

### Разпределение на ресурсите

Държавите, страни по настоящата Конвенция, се задължават да събират подходяща информация, включително статистически и научни данни, които да им дадат възможност да формулират и прилагат политики с оглед на ефективното ѝ прилагане.

#### Комитетът препоръчва:

да се включи подходът за правата на детето в процеса на бюджетиране на държавата и да се посочат ясни разпределения за децата в социалните сектори;

предоставяне на дезагрегирани данни, които са от решаващо значение за планирането на бюджета и за наблюдение на изпълнението му.

### Разходи за детско здравеопазване

Няма данни за поддържане на статистическа информация за дела от БВП, предвиден за детско здравеопазване.

През 2022 г., от разходите от НЗОК каса за първична извънболнична медицинска помощ (ПИМП), оказана от общопрактикуващите лекари са 9,7% и това са платените

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

средства за дейности по програма „Детско здравеопазване“, която включва: профилактични прегледи по програма „Детско здравеопазване“ за възрастовите групи: от 0 до 1 година, от 1 до 2 години, от 2 до 7 години и от 7 до 18 години; посещение за осъществяване на здравни грижи за новородено до 14 дни след изписване от лечебното заведение; задължителни имунизации и реимунизации на деца от 0 до 18 години.

През 2022 г. 0,2% от платените средства от НЗОК са за специализирана извънболнична медицинска помощ, оказана от лекарите-специалисти, за дейности по програма „Детско здравеопазване“ за профилактични прегледи.

0,6% от платените средства от НЗОК са за медико-диагностична дейност за деца.

### Разходи за образование

Разходите за образование за 2022 г. са в размер на 6 428,2 млн. лв. или 4,5 % от brutния вътрешен продукт за 2022 г.

По информация на МОН през 2022 г. съществено внимание е отделено на инвестициите в образователната инфраструктура и модернизирването на материалната база в детските градини и училищата:

- 15 млн. лв. са инвестирани за изграждане на нови и ремонт на съществуващи спортни площадки в държавните и общинските училища;
- значителни средства за отделени за създаването на условия за въвеждане на задължително предучилищно образование на децата, навършили 4-год. възраст, както и увеличаване броя на училищата с организация на учебния ден на едносменен режим;
- в НПВУ, Компонент 1 „Образование и умения“ са включени и започва изпълнението на два инвестиционни проекта: Инвестиция 1 “STEM центрове и иновации в образованието“ и Инвестиция 2 „Модернизация на образователна инфраструктура“. Програмата се изпълнява през 2020 и 2021 г. с общ бюджет от 40 млн. лв. в две дейности: Дейност I – Големи проекти с финансиране до 300 000 лв., предназначена за училища с над 300 ученици и Дейност II – Малки проекти с финансиране до 50 000 лв., предназначена за училища с под 300 ученици. Одобрени са общо 263 проекта – 120 големи и 143 малки STEM центъра, които представляват интегрирана съвкупност от специално създадени и оборудвани учебни пространства с фокус върху изучаването и прилагането на компетентности в областта на природоматематическите науки в държавните и общинските училища в страната.

### Разходи в социалната сфера за деца и семейства

Част от финансовата подкрепа за децата и семействата се осигурява по бюджетна програма „Подкрепа за децата и семействата“. По тази програма се предоставят отпусканите по реда на ЗСПД дванадесет вида семейни помощи, както и помощите, отпускани по реда на ППЗЗДет – за превенция и реинтеграция, за отглеждане на дете от

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

семејство на роднини или близки и приемни семејства, вознаграждения на професионални приемни семејства и добавка за деца с увреждания.

С бюджета за 2022 г. са одобрени 620 683 000 лв. за осигуряване на финансова подкрепа за семејства с деца по реда на ЗСПД. По данни на АСП, изплатената сума (по ЗСПД) за периода јануари – декември 2022 г. е в размер на 550 965 633 лв.

Одобрени са 44 845 000 лв. за осигуряване на финансова подкрепа за отглеждане на дете в семејна среда по реда на ППЗЗДет., в т.ч. 31 080 000 лв., предвидени за заплати и осигурителни вноски на професионалните приемни семејства. По данни на АСП, изплатените средства са в общ размер на 32 201 525 лв. – за помощи по реда на ППЗЗДет. и вознаграждения за професионалните приемни семејства (от които 24 624 413 лв. трансферирани средства към общините за вознаграждения и осигурителни вноски на професионалните приемни семејства и помощи за настанените в тях деца).

Изплатените средства за помощи по ППЗЗДет. са в размер на 6 276 049 лв., от които за еднократна помощ за превенция на изоставянето и реинтеграция на детето в семејна среда, за отглеждане при близки или роднини и в приемни семејства (по чл. 48 от ППЗЗДет.) са изразходвани 641 638 лв.

Социалните помощи, отпускани по реда на ЗСП и правилника за неговото прилагане. По данни на АСП през 2022 г. са предоставени:

- месечна социална помощ по реда на чл. 9 от ППЗСП е предоставена на 19 620 средномесечен брой лица и семејства. Изплатената сума е в размер на 24 956 459 лв.;
- общият брой на отпуснатите еднократни помощи е 10 745, за които са изплатени 4 315 956 лв. През същия отчетен период еднократна помощ за инцидентно възникнало материално затруднение по реда на чл. 16 от ППЗСП е изплатена и на 47 736 украински граждани (лица и семејства) с предоставена временна закрила. За целта са изразходвани 16 306 338 лв.;
- месечна целева помощ за заплащане на наем на общински жилища (чл. 14 от ППЗСП) за родители, които само отглеждат децата си, както и самотните стари хора над 70-годишна възраст е предоставена на 45 средномесечен брой лица и семејства, а изплатената сума е 34 402 лв.;
- месечна целева помощ при обявено извънредно положение или обявена извънредна епидемична обстановка за семејства с деца до 14-годишна възраст (чл. 16б от ППЗСП), е предоставена на 5 484 средномесечен брой семејства, а изплатената сума е в размер на 14 657 850 лв.;
- еднократна финансова подкрепа за отопление за отоплителен сезон 2022/2023 г. в размер на 400 лв. е предоставена на 16 268 лица и семејства, а общия размер на изплатените средства е 6 446 400 лв. По ПМС № 383/30.11.2022 г. еднократна финансова помощ за отопление за отоплителен сезон 2022/2023 г. в размер на 300 лв. е предоставена на 47 332 лица и семејства. Изплатената сума е 14 086 800 лв.

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 Г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

ЗХУ урежда обществените отношения, свързани с упражняване на правата на хората с увреждания в Република България. Децата с увреждания получават подкрепа и по този закон. По данни на АСП през 2022 г. по реда на ЗХУ на:

- 4 578 деца с увреждания е осигурена целева помощ за осигуряване на помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия.
- 75 деца с увреждания, на които е отпусната целева помощ за изработване, покупка и/или ремонт на ПСПСМИ от НЗОК, са получили парична помощ за пътни разходи в страната по реда на чл. 71, ал. 1 от ППЗХУ и са начислени средства в размер на 9 614 лв.

По реда на Закона за личната помощ (ЗЛП) по данни на АСП:

- през 2022 г. по механизма лична помощ действащите договори за деца с увреждания под 18-годишна възраст са осигурени 6 117 деца за общо 835 610 часа месечно;
- през 2022 г. по Наредба №Н-19 от 2 декември 2008 г. за условията и реда за освобождаване от заплащане на винетни такси при ползване на платената пътна мрежа на лица с 50 и над 50 на сто намалена работоспособност или вид и степен на увреждане и лица или семейства, отглеждащи деца с трайни увреждания до 18-годишна възраст и до завършване на средно образование, но не по-късно от 20-годишна възраст, 8 402 лица и семейства, отглеждащи деца с увреждане, са освободени от заплащане на една годишна винетна такса;
- по Закона за българския жестов език са издадени 6 заповеди за осигуряване на правото на безвъзмездна преводаческа услуга на български жестов език на глухи и слепоглухи деца;
- със Закона за държавния бюджет на Република България за предоставяне на социални услуги през 2022 г. са осигурени средства в размер на 533 666,5 млн. лв. По информация на АСП, осигурените средства за социалните услуги само за деца са в размер на 218 417 493 лв.;
- операция „Бъдеще за децата“ по ПРЧР 2021-2027 г. Тя има за цел намаляване на негативните тенденции, свързани с детската бедност, подобряване качеството на техния живот и подкрепа за отглеждането на децата в семейна среда. Общият бюджет по процедурата е в размер на 81 281 936 лв., като се очаква да бъдат обхванати около 40 000 деца. Съществен принос за изпълнението на мерките по Плана ще има Програма „Образование“ за периода 2021-2027 г., по която през 2022 г. е обявена операция „Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в училищното образование“. Общият размер на планираните средства е 151 123 000 лв., като се очаква да бъдат обхванати около 96 000 деца и ученици.

### **В областта на спорта за деца и младежи**

През 2022 г. ММС подпомага финансово проекти, свързани с обновяване на спортни площадки и игрища, спортни зали и бази, стадиони и изграждане на спортни площадки и игрища, поливни системи и трибуни на стадиони и спортни площадки на територията на

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

Република България в размер на 15 853 354,10 лв. с ДДС. Част от тези проекти са свързани с обновяване спортни игрища, физкултурни салони, плувен басейн и спортно стрелбище на територията на български училища, както и изграждане на нов физкултурен салон и спортна площадка в двора на училища.

Финансовите средства за реализиране на тези проекти са в размер на 3 198 489,64 лв. с ДДС.

### Събиране на данни

Комитетът остава загрижен, че липсата на единна централизирана база данни е довела до недостатъчност на данните за деца, по-специално за деца с увреждания, деца от маргинализирани групи и деца-роми.

В светлината на Общ коментар № 5 (2003) „Общи мерки за изпълнение на КПД, Комитетът препоръчва на България следното:

Да подобри бързо своята система за събиране на данни, така че тя да обхваща всички области от Конвенцията. Данните трябва да бъдат разпределени, както по други критерии, така и по възраст, пол, увреждане, географско положение, етнически и национален произход и социално-икономическа среда, за да се улесни анализа на положението на всички деца, и по-специално на тези, които са в уязвимо положение;

Да гарантира, че компетентните министерства обменят данни и показатели, които се използват за формулиране, мониторинг и оценка на политики, програми и проекти за ефективното прилагане на Конвенцията.

### МВР<sup>17</sup>

**В МВР не се събират диференцирани данни за извършено насилие над деца, по които е работила системата.**

Таблица №9. Брой и вид на извършените престъпления от деца

|                                                          |       |
|----------------------------------------------------------|-------|
| Брой престъпления, извършени от малолетни и непълнолетни | 5 270 |
| От тях:                                                  |       |
| малолетни                                                | 1413  |
| непълнолетни                                             | 3857  |
| Установени извършители – общо                            | 4539  |
| малолетни                                                | 1480  |
| непълнолетни                                             | 3059  |

<sup>17</sup> Данни, предоставени от МВР с писмо №328600-8744/13.02.2023 г.

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

|                                   |      |
|-----------------------------------|------|
| Умишлени убийства/ довършени      | 2    |
| Грабежи                           | 161  |
| Кражби                            | 2517 |
| от тях: взломни                   | 181  |
| джебчийски                        | 55   |
| домови                            | 354  |
| от магазини                       | 861  |
| на селскостопанска продукция      | 372  |
| свързани с наркотици              | 493  |
| Блудство/по чл. 149-150 от НК     | 23   |
| Изнасилване                       | 2    |
| Телесна повреда/по чл. 128-135 НК | 245  |
| Хулиганство/по чл. 325 НК         | 133  |

Източник: статистика на МВР

Таблица №10. Брой престъпления, извършени **срещу деца** през 2022 г.

|                              |              |
|------------------------------|--------------|
| <b>Потърпевши деца, общо</b> | <b>1 863</b> |
| малолетни                    | 819          |
| непълнолетни                 | 1 044        |
| Умишлени убийства            | 2            |
| Умишлени убийства/ опити     | 3            |
| Грабежи                      | 105          |
| Кражби                       | 333          |
| Свързани с наркотици         | 1            |
| Блудство                     | 108          |
| Изнасилване                  | 25           |
| ТЕЛЕСНА повреда              | 298          |
| Хулиганство                  | 44           |

Източник: статистика на МВР

През 2022 г. са задържани от полицията 697 деца, от които:

- 596 непълнолетни момчета;
- 101 момичета;
- 2 непълнолетни чужденци;
- 697 от тях са задържани за срок от 24 часа в РУ;
- 540 деца са задържани за притежание и разпространение на наркотици;

В ППТ са пострадали 1 174 деца, от които 29 са загинали и 1 145 ранени.

Територията на страната има 97 помещения за задържане на непълнолетни, които според МВР отговарят на Инструкцията за реда за осъществяване на задържане, оборудването на помещенията за настаняване на задържани лица. Няма подадени жалби от

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

адвокати в случаи на недопускането им да осъществят правна защита на непълнолетни лица.

### МП

През 2022 г. постъпват 26 нови молби за връщане на деца по Хагската конвенция за гражданските аспекти на международното отвлечане на деца от 1980 г. и 4 молби за съдействие за упражняване на правото на лични отношения по същата конвенция. Общо новопостъпилите молби за периода са 30. Продължена е работата по 20 подадени молби за отвлечени деца и за лични отношения от предходни години. Общо молбите, по които са извършвани действия през 2022 г. в изпълнение на задълженията, предвидени в Хагската конвенция от 1980 са 50. От тях тези, подадени от други държави за обработване и решаване от съда в България са 41, а молбите, изпратени от България до други държави са 9. През 2022 г. са влезли в сила 12 съдебни решения по молби, подадени през 2020 г. и през 2021 г., от тях 9 решения са за отказ и 3 решения са за връщане на дете/деца.

в Единния регистър на медиаторите съгласно чл. 8а от Закона за медиацията, поддържан в МП, през 2022 г. са вписани 216 лица.

в рамките на проект, изпълняван от МП са изградени и оборудвани 12 специализирани помещения за щадящо изслушване на малолетни и непълнолетни по граждански и наказателни производства („сини стаи“) в градовете Варна, Плевен, Козлодуй, Враца, Хасково, Смолян, Добрич, Разград, Ловеч, Силистра, Търговище и Кърджали.

След приключването на проекта, за периода 2019-2022 г., по информация подадена от съдилищата са разгледани 2 840 дела с участието на деца, като 38 деца са изслушани в изградените по проекта „сини стаи“.

По данни на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ през 2022 г. са постъпили, осъдени и изтърпели наказание „лишаване от свобода“ в поправителен дом за непълнолетни към затвора в гр. Враца 16 непълнолетни лица.

### Годишни данни в областта на образованието

По данни на НСИ през 2022 г. функционират 1 817 детски градини (ДГ) и 2 373 училища, в т.ч. 1 948 общообразователни, 8 специални и 417 професионални. По данни на Центъра за информационно осигуряване на образованието (ЦИОО) центровете за специална образователна подкрепа (ЦСОП) са 42, а специализираните обслужващи звена – 38.

За реализиране на политиките за достъп до качествено образование са осъществени следните дейности, свързани с училищната мрежа:

Прието е РМС№ 994 от 09 декември 2022 г. за приемане на Списък със защитените детски градини и защитените училища в Република България за учебната 2022/2023 година. Определени са защитените институции в Република България за 2022/2023 учебна година.

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

Включени са 78 защитени детски градини и 24 части от детски градини от 102 населени места, от 77 общини, от 26 области, и 164 защитени училища от 164 населени места, от 105 общини, от 26 области или общо 266 защитени институции.

С РМС № 991 от 08 декември 2022 г. е приет Списък на средищните детски градини и училища за учебната 2022/2023 година. Определени са средищните институции за 2022/2023 учебна година и са включени общо 957 средищни институции – 194 детски градини, 39 части от детски градини и 724 училища, от 647 населени места, от 242 общини, от 28 области. По данни на РУО към началото на учебната 2022/2023 година в тях се обучават общо 17 412 деца и 172 586 ученици, като пътуващите деца в задължителна предучилищна възраст в детските градини са 2609, а учениците до 16-годишна възраст са 37 691.

### МТСП

През 2022 г. данните на НТЛД 116 111 показват, че постъпват 28 400 обаждания и са проведени 7 700 консултации за психологическа подкрепа. Делът на децата, които са консултирани, е 54,75% спрямо възрастните. Наблюдава се лек ръст на обаждания от майките, спрямо бащите, които търсят съвети за децата, свързани с възпитанието и справяне с определени ситуации.

По отношение на постъпилата информация, при която е констатиран риск за дете, съгласно Закона за закрила на детето, данните показват увеличение с 14,15% на сигналите. Лицата, които получават информация по въпроси, свързани с деца и услуги, са 300. Обажданията, при които децата тестват Линията са 9 863, а мълчаливите обаждания – 2005. Обажданията от деца са 55% от общия дял на постъпилите повиквания. През 2022 г. на телефонната линия постъпват 1 244 обаждания от родители, като от майки са 624, а от бащи 620.

От 03.09.2022 г. щатната численост, определена за реализиране на дейността по обслужване на НТЛД 116 111, включва 11 щатни бройки (служители на АСП), в т.ч. 10 щатни бройки за длъжността „консултант, деца и младежи“ и 1 щатна бройка за началник на отдел „Център за обаждания с хармонизиран телефонен номер 116 111.

Социалните услуги за деца и семейства през 2022 г.

По информация на АСП, към 31.12.2022 г. функционират общо 654 социални услуги за деца и семейства, които са държавно делегирана дейност.

| №  | Вид социална услуга                                                                               | Брой |
|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| 1. | Дневни центрове за деца и/или младежи с увреждания; деца и младежи с тежки множествени увреждания | 91   |
| 2. | Дневни центрове за деца с увреждания; деца с тежки множествени увреждания                         | 6    |

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

|                             |                                                                                                              |            |
|-----------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 3.                          | Дневни центрове за деца и младежи с увреждания - седмична грижа                                              | 6          |
| 4.                          | Дневни центрове за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства                                         | 1          |
| 5.                          | Дневни центрове за подкрепа на деца с тежки множествени увреждания и техните семейства                       | 1          |
| 6.                          | Дневни центрове за деца и пълнолетни лица с увреждания                                                       | 2          |
| 7.                          | Центрове за социална рехабилитация и интеграция за деца                                                      | 56         |
| 8.                          | Центрове за социална рехабилитация и интеграция за деца и младежи                                            | 1          |
| 9.                          | Центрове за социална рехабилитация и интеграция                                                              | 6          |
| 10.                         | Звена „Майка и бебе“                                                                                         | 12         |
| 11.                         | Центрове за обществена подкрепа                                                                              | 146        |
| 12.                         | Център за обществена подкрепа/Общностен център за деца и семейства                                           | 1          |
| 13.                         | Центрове за работа с деца на улицата                                                                         | 22         |
| 14.                         | Преходни жилища за деца                                                                                      | 18         |
| 15.                         | Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания                                                   | 143        |
| 16.                         | Център за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания                                             | 107        |
| 17.                         | Център за настаняване от семеен тип за деца с увреждания                                                     | 7          |
| 18.                         | Център за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания, с потребност от постоянни медицински грижи | 8          |
| 19.                         | Кризисни центрове за деца                                                                                    | 20         |
| <b>Общо социални услуги</b> |                                                                                                              | <b>654</b> |

Източник: статистика на АСП

Съгласно данните от европейското изследване „Статистика на доходите и условията на живот (EU-SILC)“, през 2021 г. дялът на децата в риск от бедност в България е 24,2%, което представлява намаление с 4,1 процентни пункта (п.п.) спрямо техния дял през 2020 г. Спрямо 2020 г. се отчита намаление с 3,2 п.п., а в абсолютно изражение с 40,3 хил. деца в риск от бедност или социално изключване.

В средносрочен план стойността на индикатора дял на децата в риск от бедност или социално изключване намалява с повече от 9 п.п. – от 42,6% през 2017 г. до 33,0% през 2021 г.

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

### ДАЗД

С цел предотвратяване на въвличането и използването на деца в различни видове експлоатация, през 2022 г., са изготвени 10 мотивирани становища от председателя на ДАЗД до министъра на вътрешните работи, които включват 11 български деца за налагане на мярка по 76а от Закона за българските лични документи. От тях 8 предложения са за срок до 2 години от издаване на заповедта и 3 до навършване на пълнолетие на децата.

### ММС

След реализирането на мерките на ММС през 2022 г., насочени към децата (програми, проекти и други спортни дейности), получените данни са следните: 18 621 деца са привлечени за занимания със спорт, в т. ч. деца в риск и деца с увреждания. Общият брой на проведените занимания за начално обучение по 40 вида спорт е 31 303, общия брой на спортните прояви за деца е 62. В териториален аспект броят на населените места е над 55.

### Насилие над деца

#### Правото на детето на свобода от всички форми на насилие

Комитетът отбелязва всички положени от държавата-страна по Конвенцията усилия за създаване на система за закрила на детето, и по-специално чрез разпоредбите в Закона за закрила на детето и Семейния кодекс; създаването на координиращ механизъм за разрешаване на случаи с деца, които стават жертви или са изложени на риск от насилие; създаването на експертна работна група, която да разглежда случаи на тормоз в училищата; и въвеждането на гореща линия за деца през 2009 г. Въпреки този напредък Комитетът изразява сериозно безпокойство от:

- физически, психологически и сексуален тормоз, между и по отношение на деца, живеещи в резидентни институции;
- сигналите, в които се посочва, че децата поправителни домове и следствени арести, социално-педагогическите интернати, възпитателните училища интернати (ВУИ) и домове за временно настаняване на малолетни и непълнолетни са подложени на несъразмерни наказания, включително физически бой, затваряне;
- вторичната виктимизация на децата в резултат на погрешни следствени процедури, които не дават достатъчно гаранции за обезщетение и не включват чувствителен към нуждите на детето подход.

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

### **В системата на МВР**

През 2022 г. са предоставени 430 полицейски закрили, от които 30 по искане на самото дете. Полицейската закрила се осъществява в домове за временно настаняване на малолетни и непълнолетни, в Районни управления, В Кризисни центрове за и в ЦНСТ.

Подаден е един сигнал за упражнено насилие върху непълнолетен и неспазване на процедурата по задържане за 24 часа. Образувана е дисциплинарна проверка по отношение на полицейския служител и е наложено дисциплинарно наказание на същия.

### **В системата на МТСП**

По данни на АСП през 2022 г. броят на постъпилите сигнали в ОЗД към ДСП в страната за насилие над деца е 1 354, като по 522 от тях е открита работа по случай. През 2022 г. броят на сигналите за деца, жертва или в риск от насилие, по които е приложен Координационния механизъм при насилие е 1 249.

За осигуряването на защита на дете в риск или жертва на насилие или експлоатация ДСП създава мултидисциплинарен екип, членовете на който работят заедно до приключване на случая. Екипът разработва план за действие, който съдържа здравни, социални и образователни услуги за превенция на насилието или за възстановяване на детето.

### **ДАЗД в защита на децата от насилие**

През 2022 г. е изготвена и приета с РМС №51/23.01.2023 г. Национална програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца 2023-2026 г. и План за действие за нейното изпълнение в периода 2023-2024.

Националната програма задава националната рамка на политиката в областта на насилието срещу деца чрез механизъм за координация и комуникация между държавните органи, представители на гражданското общество и неправителствения сектор.

През годините от ДАЗД са извършвани множество планови проверки по темата насилие над деца в различни обекти, като през 2022 г. се извърши планова проверка на тема: „Работа по случаи на деца с предприета мярка за закрила – настаняване в социални услуги за осигуряване на подслон“ в социални услуги за осигуряване на подслон (Кризисен център).

Втората тематична планова проверка е извършена във всички пет Регистрационно-приемателни центрове на територията на страната относно спазване правата на детето в териториалните поделения на ДАБ, за да се установи спазването на правата на децата при престоя им в регистрационно-приемателен и транзитен център и осигуряване на сигурна и безопасна среда.

През 2022 г. служителите на Главна дирекция „Контрол по правата на детето“ извършват общо 249 проверки, в хода на 70 от които е изследваното правото на детето на закрила от всички форми на насилие. От 70 проверки, 30 са в образователни институции

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

/училища – 21 бр., ДГ и ДЯ – 7 бр./ и 2 в Център за специална образователна подкрепа (ЦСОП), 23 проверки са извършени в Дирекции „Социално подпомагане“; 9 в Центрове за настаняване от семеен тип, 7 в доставчиците на други социални услуги за деца и 1 в лечебно заведение.

### Образование, свободно време и културни дейности

Комитетът приветства положените усилия за намаляване на различията между градовете и селата по отношение на достъпа до качествено образование, за подпомагане на осигуряването на образование в ранна детска възраст, за интегриране на децата-роми в общообразователните училища, за намаляване на броя напуснали училище деца и гарантиране на достъп до безплатно държавно образование и услуги в подкрепа на обучението за деца, търсещи убежище, и деца-бежанци.

#### Комитетът остава дълбоко загрижен, че:

- децата от селските региони и малките градове са все още поставени при неравностойни условия по отношение на достъпа до качествено образование;
- съществуването на високи равнища на непосещаемост и ранно напускане на училище остава проблем за голям брой ученици на много места в страната;
- участието в предучилищното, основното, средното и професионалното образование на деца-роми, и по-специално момичета от ромски произход остава ниско, като много деца-роми продължават да са изложени на сегрегация в училищната система.

### Ученици, отпаднали от образователната система

За реализирането на приоритетите на МОН, свързани с максималното обхващане и включване на децата и учениците в задължителна предучилищна и училищна възраст в образователната система, е създаден и се прилага постоянно действащ Механизъм за съвместна работа на институциите за обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст (Механизъм).

По данни от Информационната система за реализация на Механизма към началото на учебната 2022/2023 година 53 464 са отпаднали от образователната система деца и ученици в задължителна училищна възраст. За 39 653 от отпадналите екипите за обхват са получили сведения, че семействата са заминали за чужбина. Най-рисков за отпадането на учениците е преходът между 7-ми и 8-ми клас.

Коефициентът на записаните 5-годишни деца е с 1,96 по-висок спрямо септември – ноември 2021 г.

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

### Деца със специални образователни потребности (СОП)

По данни на Центъра за информационно осигуряване на образованието (ЦИОО) през учебната 2022/2023 година ресурсно подпомагане се предоставя на общо 24 036 деца и ученици със специални образователни потребности в системата на предучилищното и училищното образование и обучение, от които 18 600 в училища и 5 436 в ДГ. В специалните училища за ученици със сензорни увреждания се обучават общо 694 деца и ученици с увреден слух и с нарушено зрение, а в центровете за специална образователна подкрепа (ЦСОП) – 2 776 деца и ученици със специални образователни потребности.

МОН не разполага с данни за броя на деца с увреждания и деца със СОП, които са извън образователната система.

### Подкрепа на деца с увреждания и на деца със СОП

Децата и учениците със СОП, които се обучават в системата на предучилищното и училищното образование (в това число и тези, които си обучават в специалните училища и в специални групи в детските градини), се подпомагат от 4 846 педагогически специалисти, назначени в детските градини и училищата, като от тях: ресурсни учители – 1 388, психолози – 1 180, логопеди – 869, рехабилитатори на слуха и говора – 70, учители на деца с нарушено зрение – 134, учители на деца с увреден слух – 12, педагогически съветници – 687, учители на деца с умствена изостаналост – 19, възпитатели – 408, педагози други – 79. Непедагогически персонал – 108 души, от тях рехабилитатори – 5, социални работници – 99, ерготерапевти – 2 и кинезитерапевти – 2.

На 8 701 от децата и учениците със СОП, които се обучават в училищата и детските градини (без специалните училища и центровете за специална образователна подкрепа), е предоставена допълнителна подкрепа от 989 педагогически специалисти от регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (ресурсни учители – 688, психолози – 133, логопеди – 140, рехабилитатори на слуха и говора – 17, учители на деца с нарушено зрение – 11). Непедагогически персонал – 8 души, от тях: социални работници – 1, ерготерапевти – 6 и кинезитерапевти – 1.

В ДГ и училищата са назначени и 573 помощници на учителя, от тях в детски градини са назначени 333, а в училища – 240.

Осъществена е цялостна организация и координация на дейностите за осигуряване на подкрепяща среда (разумни улеснения) за участието на ученици със СОП (с нарушено зрение и с обучителни трудности) в НВО и в ДЗИ (сесия май – юни 2022 г.) през учебната 2021/2022 година: в НВО (4-ти, 7-ми, 10-ти клас) – 56 ученици с нарушено зрение и 164 – с обучителни трудности; в ДЗИ – 29 зрелостници с нарушено зрение и 24 – с обучителни трудности.

## **ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО**

---

За сесия август – септември 2022 г. са подкрепени за явяване на ДЗИ 6 зрелостници с нарушено зрение и 9 зрелостници с обучителни трудности, за които са осигурени разумни улеснения при провеждането на първия или на втория ДЗИ.

От 2022 г. функционира платформа за образователни и терапевтични ресурси за деца и ученици със специални образователни потребности „Подкрепи ме“ ([podkrepi.me.mon.bg](http://podkrepi.me.mon.bg)). Платформата е създадена в партньорство между МОН, РЦПППО – София-град и УНИЦЕФ – България. Към настоящия момент в платформата „Подкрепи ме“ има качени над 400 броя авторски продукта под формата на видео и текстови файлове, като информацията е, че разработването и качването на ресурси в платформата продължава, регистрираните специалисти са над 750 и има над 120 заявки от родители за регистрация.

### **Равен достъп до детски заведения**

От 01.04.2022 г. със Закона за държавния бюджет за 2022 г. са премахнати таксите за посещение на детски градини, като разходите за издръжката на детските градини, които се финансираха от общинските бюджети за сметка на местните приходи, са поети от държавния бюджет като делегирана от държавата дейност.

Продължава изплащането на компенсация на родителите на неприети поради липса на свободни места в държавните и общинските детски градини деца. Броят на обхванатите в мярката деца се увеличи от 737 в края на 2021 г. на 1 083 в края на 2022 г., а размерът на изплатените компенсация за едно дете от 291 лв. през 2021 г. на 413 лв. през 2022 г. По този начин се подпомага обучението на неприетите в общинските детски градини деца, както на записаните в частни детски градини, така и на потърсилите други форми на обучение.

### **Деца-роми в сегрегирани училища**

МОН не разполага с данни относно броя на децата, които учат в сегрегирани училища. През 2022 г. общо 1 490 детски градини, общообразователни училища и професионални гимназии са получили средства за работа с уязвими групи. Реализира се програма „Подпомагане на общините за образователна десегрегация“. Националната програма цели образователна интеграция на деца и ученици от уязвими групи, включително роми, чрез реализиране на дейности от общините за образователна десегрегация и превенция за недопускане на вторичната сегрегация.

### **Образователни медиатори**

Броят на образователните медиатори, които са назначени в българската образователна система, към 16.12.2022 г. от данни на ЦИОО, е 1 105, като 131 са в детските градини и 979 – в училищата. Общият брой на образователните медиатори е по-голям от сумарния брой по вид институция, защото има лица, които работят в повече от една образователна институция.

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

### Подкрепа за психичното здраве в училище

През учебната 2021/2022 г. МОН осъществява множество дейности по посока на подобряване на училищната среда като място за творчество и личностно развитие с акцент върху превенцията на насилието и тормоза.

Специалистите от Националната мобилна група за психологическа подкрепа към Министерството преминават обучение за обучители за първична подкрепа на хора, преживели травма, по покана на Съвета на жените бежанки в България съвместно с „Израелска травма коалиция“.

МОН иницира и информационна кампания под надслов „Училище без агресия“, в рамките, на която са събрани и обобщени 196 споделени истории, модели и добри практики от училищни психолози, директори на училища и ученици.

В детските градини и училищата непрекъснато се увеличава и броят на назначените психолози и педагогически съветници, като в момента са назначени 1 313 психолози и 687 педагогически съветници.

На телефонните линии на МОН за 2022 г са получени 39 обаждания. Националната мобилна група за психологическа подкрепа се е включила с осъществяване на кризисна интервенция при 24 критични ситуации в образователните институции.

### Училищна агресия

Броят на инцидентите за учебната 2021/2022 г. е 3 164, в сравнение с учебната 2020/2021 г., когато техният брой е 2 539. Счита се, че една от причините за увеличаването на броя на инцидентите, свързани с агресия, е пандемичната обстановка и обучението от разстояние в електронна среда, което неимоверно оставя трайни следи върху социализацията и общуването между децата и учениците.

### Семейна среда и алтернативни грижи

Основните проблеми, които се констатира са по отношение на:

- Децата, лишени от семейна среда и осиновяване, гарантиране, че родителските спорове се разрешават в най-добрия интерес на детето;
- укрепване на капацитета на системата за закрила на детето и издръжката на услугите за семейството на централно и общинско ниво, чрез осигуряване на адекватни финансови и човешки ресурси, предотвратяване на изоставянето на деца и разделянето на семействата, особено сред групи в най-неравностойно положение, включително ромски деца и деца с увреждания;
- да се гарантира, че центровете за настаняване от семеен тип напълно интегрират децата в общността и не увековечават социалната изолация и сегрегация;

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

- да се засили мониторинга на всички видове резидентни институции,
- засилване на подкрепата за бъдещи осиновители и осиновени деца; и да се гарантира, че децата с увреждания и ромските деца не са дискриминирани в процеса на осиновяване.

### Осиновяване

Комитетът отбелязва, че броят на осиновявания на деца с увреждания и специални нужди се е увеличил, но същевременно изразява безпокойство от факта, че осиновяванията на деца със сериозни увреждания е нараснал незначително, а броят на осиновявания на деца-роми остава нисък.

През 2022 г. няма постигнат прогрес за развиване на правна и техническа възможност за осиновените да имат достъп до информация за своя произход.

През 2022 г. в регистъра по чл. 113, ал. 1, т. 1 от Семейния кодекс на децата, които могат да бъдат осиновени от лица с обичайно местопребиваване в чужбина при условията на пълно осиновяване са вписани 196 деца.

Вписаните през 2022 г. в регистъра по чл. 113, ал. 1, т. 2 от СК, осиновяващи с обичайно местопребиваване в чужбина са 146. От вписаните осиновяващи няма с българско гражданство.

През 2022 г. от министъра на правосъдието са дадени 112 съгласия за осиновяване на 146 деца, а влезлите в сила решения за допускане на осиновяване са 116.

Съветът по международно осиновяване е предложил на министъра на правосъдието за 81 деца предприемане на специалните мерки за осиновяване по чл. 112, ал. 6 СК, които се прилагат по отношение на деца над 7 години и/или с особености в здравословното състояние и/или развитие и/или са част от големи групи братя и сестри. От министъра на правосъдието са дадени 39 съгласия за осиновяване на 51 деца чрез специалните мерки.

По данни на АСП през 2022 г. в регистъра на деца, които могат да бъдат осиновени при условията пълно осиновяване, са вписани 584 деца. Към 31.12.2022 г. в регистъра на деца, които могат да бъдат осиновени при условията на пълно осиновяване, са вписани общо 977 деца, от които – 431 здрави и 546 деца с увреждане. През 2022 г. по процедурата на национално осиновяване са осиновени 372 деца, от които 359 здрави деца и 13 деца с увреждане. Към 31.12.2022 г. в Националния регистър на осиновяващите за пълно осиновяване са вписани 1 785 лица/семейства. По отношение на броя на прекратените осиновявания и причините за това, в АСП не е налична и обработена информация по тези критерии. В информационния масив на агенцията се съдържа информация относно направени постъпки за прекратяване на осиновяване, като през 2022 г. е направена 1 постъпка за прекратяване на осиновяването и 1 осиновяване е прекратено.

През 2022 г. е разработено Методическо указание относно вписване на дете в регистъра на деца, които могат да бъдат осиновени при условията на пълно осиновяване, в

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

рамките на сформирана от председателя на ДАЗД междуведомствена работна група. В нея участват представители на всички ангажирани страни.

### Система за закрила

По данни на АСП, към 31.12.2022 г. служителите в ОЗД към ДСП са 815, в т.ч. началници на ОЗД, социални работници, психолози и юрисконсулти. Към края на 2022 г. все още няма данни за средната натовареност на един социален работник. През годината са реализирани няколко обучителните програми, реализирани за повишаване на професионалния капацитет на социалните работници от ОЗД към ДСП, са:

Повишаване на капацитета на социалните работници в сферата на закрилата на детето, социалните услуги и социалното подпомагане;

- Надграждащо обучение за прилагане на системата за проследяване на дете в риск;
- Контрол по правата на детето;
- Модел на правосъдие, съобразено с интересите на детето;
- Социална работа по случаи на деца, въввлечени в родителски конфликти и в риск от родителско отчуждение;
- Работа по случай на дете;
- Изготвяне на социален доклад, касаещ интереса на дете;
- Изготвяне на социален доклад до съдебен орган при спор относно упражняване на родителски права.

По данни на АСП през 2022 г. няма промени в изискванията за квалификация на социалните работници от системата на закрила на детето, които работят в ОЗД.

### Приемна грижа

Към 31.12.2022 г. в регистъра на утвърдените приемни семейства са вписани 1 892 приемни семейства. От тях – 9 доброволни приемни семейства и 1 883 професионални.

**Таблица № 12. Вписани в регистъра приемни семейства по области, брой**

| Област         | Общ брой | в т.ч.<br>доброволни | в т.ч.<br>професионални |
|----------------|----------|----------------------|-------------------------|
| Благоевград    | 66       | 0                    | 66                      |
| Бургас         | 54       | 1                    | 53                      |
| Варна          | 125      | 0                    | 125                     |
| Велико Търново | 97       | 0                    | 97                      |
| Видин          | 85       | 1                    | 84                      |
| Враца          | 72       | 0                    | 72                      |

**ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г.  
КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО**

|              |     |   |     |
|--------------|-----|---|-----|
| Габрово      | 51  | 0 | 51  |
| Добрич       | 57  | 0 | 57  |
| Кърджали     | 23  | 0 | 23  |
| Кюстендил    | 48  | 0 | 48  |
| Ловеч        | 43  | 1 | 42  |
| Монтана      | 115 | 0 | 115 |
| Пазарджик    | 104 | 1 | 103 |
| Перник       | 46  | 0 | 46  |
| Плевен       | 138 | 0 | 138 |
| Пловдив      | 89  | 0 | 89  |
| Разград      | 65  | 0 | 65  |
| Русе         | 51  | 0 | 51  |
| Силистра     | 18  | 0 | 18  |
| Сливен       | 42  | 1 | 41  |
| Смолян       | 55  | 0 | 55  |
| София-град   | 36  | 2 | 34  |
| София-област | 30  | 0 | 30  |
| Стара Загора | 55  | 1 | 54  |
| Търговище    | 66  | 0 | 66  |
| Хасково      | 116 | 0 | 116 |
| Шумен        | 122 | 1 | 121 |
| Ямбол        | 23  | 0 | 23  |

Източник: статистика на АСП

Общият брой на децата, настанени в професионални приемни семейства от началото на 2022 г. до 31.12.2022 г. включително, е 683.

### **Деца в родителски конфликти**

През 2022 г. служители на ДАЗД осъществяват 1 978 консултации, като 403 от тях касаят деца, чиито родители са в конфликт. Броят на тези случаи се увеличава в сравнение с предходни години, като липсата на желание за съдействие от страна на родителите и за осъществяване на комуникация помежду им води до висок процент неефективност за разрешаване на случая в интерес на детето.

Съобразно данните от Интегрираната информационна система на АСП, броят на сигналите през 2022 г., при които в хода на оценката от ОЗД е изведен риск от родителско отчуждение, е 357.

### **Здраве и здравни услуги**

Комитетът по правата на детето на ООН се обръща към България със следните въпроси във връзка с представения национален консолидиран доклад относно:

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

- преодоляване на първопричините за трайно високите нива на детска смъртност, особено в селските райони;
- предотвратяване на сегрегацията на ромските жени и техните новородени в етнически отделени родилни отделения;
- подобряване на достъпа до безплатни, висококачествени пренатални грижи, първични и специализирани здравни услуги, ранна диагностика и персонал, включително лекарства за домашно лечение и устройства за специфични здравословни нужди, особено за деца, живеещи най-много в уязвими ситуации, включително ромски деца, деца с увреждания и такива с хронични, генетични и редки заболявания;
- да се гарантира, че достъпът до адекватни здравни грижи, включително пренатални грижи, е гарантиран за неосигурени бременни жени и разширен за деца от семейства, живеещи в най-уязвимите ситуации, особено тези, които живеят в маргинализирани и отдалечени райони и в ромските общности;

Каква е ситуацията в България през 2022 г.?

По данни на НЦОЗА, медицинските специалисти в страната, упражняващи придобита специалност в областта на детското здраве, са както следва:

|                                                                    |       |
|--------------------------------------------------------------------|-------|
| Педиатрия                                                          | 1 618 |
| Неонатология                                                       | 154   |
| Детска гастроентерология                                           | 13    |
| Детска ендокринология и болести на обмяната                        | 34    |
| Детска кардиология                                                 | 64    |
| Детска клинична хематология и онкология                            | 22    |
| Детска неврология                                                  | 34    |
| Детска нефрология и хемодиализа                                    | 13    |
| Детска пневмология и фтизиатрия                                    | 45    |
| Детска психиатрия                                                  | 23    |
| Детска ревматология                                                | 30    |
| Детска хирургия                                                    | 59    |
| Детска дентална медицина                                           | 309   |
| Акушерки                                                           | 3 264 |
| Първични здравни грижи (за медицински сестри, фелдшери и акушерки) | 466   |

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

|                                                                                                         |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Консултант по проблемите на майчинството и развитието на новороденото (за медицински сестри и акушерки) | 19 |
| Педиатрични здравни грижи (за медицински сестри и фелдшери)                                             | 82 |

Източник: статистика на НЦОЗА

Практики на педиатри в България – регистрирани 604 броя практики, осъществяващи дейност по педиатрия.

Регистрирани практики на детски психиатри – осъществяват дейност 21 практики по специалността „Детска психиатрия“.

Детските отделения в страната – на територията на страната са разкрити и осъществяват дейност 125 детски отделения.

Хоспитализирани деца през 2022 г. – осъществени 308 818 хоспитализации на лица до 18 г. възраст.

Какво е равнището на детската смъртност на деца до една година през 2022 г.?

Анализът на умиранията при децата до 1-годишна възраст по причини показва, че най-голям е броят на починалите поради някои състояния, възникващи през перинаталния период – 134 (41,1%). Следват вродените аномалии, деформации и хромозомни аберации – 59 (18,1%), болести на органите на кръвообращението (10,7%) и болести на дихателната система (10,4%). Тези 4-ри класа обуславят 80,3% от всички умирания на деца до 1-годишна възраст. Не се наблюдава съществена разлика в структурата на умиранията до 1 година по пол.

### Детската смъртност през 2022 г.

През 2022 г. детската смъртност е 5,6 на 1000 живородени/по данни на НСИ.

**Данни, които се поддържат в България за заболяемостта на детското население:**

- освидетелствани лица до 16-годишна възраст с вид и степен на увреждане по заболявания, тежест и срок;
- хоспитализирани (изписани и умрели) в стационарите на лечебните заведения на лица на възраст от 0 до 17 години по заболявания;
- болни под наблюдение на психиатричните заведения и структури по вид на заболяването;
- регистрирани и новооткрити заболявания от злокачествени новообразувания по локализации на деца от 0 до 17;

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

- регистрирани и новооткрити заболявания от активна туберкулоза по форма на заболяването на деца от 0 до 17 години;
- регистрирани и новооткрити заболявания от венерически болести, микроспория, трихофития, фавус, трихофития и фавус на деца от 0 до 17 години;
- профилактични прегледи на деца от 0 до 17 години – на областно и национално ниво.

В Доклада за здравето на гражданите и изпълнението на Националната здравна стратегия, който се изготвя ежегодно, с данни за предходната година, е включена анализ на здравното състояние на децата и учениците. Анализът е изготвен въз основа на данните за физическото развитие и за регистрираните при профилактични прегледи заболявания при децата и учениците, които са посещавали детско или учебно заведение. Направен е анализ на заболяемостта на базата на данните за регистрирани заболявания и аномалии при основния профилактичен преглед, както и данните за физическата дееспособност, на децата на възраст 0-6 години (разпределени в две възрастови групи: 0-3 и 4-6 години) и на учениците. Анализирани са и структурата на заболяванията, при които децата и учениците се водят на диспансерно наблюдение по вид заболявания.

**Данни за деца без избран личен лекар** и как се осигурява техния достъп до здравна грижа

Не са предоставени данни за деца без избран личен лекар. Съгласно Закона за здравното осигуряване, лицата до 18-годишна възраст, а ако учат редовно и след навършване на тази възраст до завършване на средно образование, но не по-късно от навършване на 22-годишна възраст, се осигуряват за сметка на държавата.

### **Училищно здравеопазване**

През 2022 г. не са предприети адекватни действия за осъвременяване на остарялата нормативна база, регламентираща работата на здравните кабинети в детски градини и училища. Разработен е проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за здравето, който е преминал обществени консултации, но не е стартирал процеса по изготвянето на нова наредба за здравните кабинети.

### **Осигуряване на правото на децата на достъп до жизнено важни за тях медицински храни**

НЗОК заплаща диетични храни за специални медицински цели съгласно чл. 45, ал. 4 от Закона за здравното осигуряване, за да могат те да бъдат предписани като лечебна терапия на здравноосигурени лица. По информация на МЗ през май 2022 г. е отправена покана към производителите на диетични храни за специални медицински цели или техни упълномощени представители, за участие в процедурата по изготвяне на нов „Списък с

## **ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО**

диетични храни за специални медицински цели, заплащани напълно или частично от бюджета на НЗОК“. В резултат на проведената процедура е изготвен нов Списък на диетични храни за специални медицински цели, заплащани напълно или частично от НЗОК, изготвен и утвърден по реда на Глава трета от Наредба №10 от 24 март 2009 г. с Решение на НС на НЗОК №РД-НС-04-86/17.08.2022 г. в сила от 01.09.2022 г. Съгласно този списък, НЗОК заплаща 27 вида диетични храни за специални медицински цели, подходящи за деца в различни възрастови групи, 20 от които на 100%.

Диагнозите по МКБ кодове, за които НЗОК заплаща диетични храни за специални медицински цели са следните: МКБ K52.2 – Алергия към белтъка на кравето мляко; МКБ K90.0 – Цьолиакия; МКБ E70.0 – Класическа фенилкетонурия; МКБ E71.1 – Други разстройства на обмяната на аминокиселините с разклонена верига, пропионова ацидемия; МКБ E72.2 – Разстройства в метаболитния цикъл на уреята; МКБ G40.6 – Епилепсия *Grand mal* припадъци неуточнени.

През 2022 г. от страна на Министерство на здравеопазването са издадени становища за съответствие с нормативните изисквания на 23 нови за страната храни за специални медицински цели, по смисъла на чл. 76, ал. 2, т. 3 от Закона за храните.

### **Палиативни грижи за деца**

С оглед създаване на условия за устойчиво подобряване на майчиното и детско здраве в страната се разкриват Центрове за комплексно обслужване на деца с увреждания (ЦКОДУХЗ). През 2022 г. функционират 10 ЦКОДУХЗ, като в 1 от тях – ЦКОДУХЗ – Бургас е осигурена възможност за предоставяне на специализирани палиативни грижи за деца в терминално състояние. През 2022 г. на 8 деца в терминално състояние са осигурени палиативни грижи.

### **Специализирани и интегрирани здравно-социални услуги за деца, зависими от наркотици**

През 2022 г. в България функционират осем програми по универсална превенция, които са получили съгласие по реда на Наредба №6/2014 г. за условията и реда за осъществяване на програми за превенция употребата на наркотични вещества на МЗ и МОН. Три от тези програми са насочени конкретно за работа с родители. При реализиране на дейностите по програмите за универсална превенция през 2021 г. са обхванати общо 15 048 ученици (от тях 5 219 лица под 15 години и 9 822 лица от 15 до 18 години) и общо 322-ма родители, училищни и други специалисти.

През 2022 г. в България функционират четири програми по индикативна превенция, реализирани от Превантивно-информационен център (ПИЦ) по проблемите на наркоманиите, град София; дирекция „Превенции“ към Община Варна и Общински съвет по наркотични вещества, гр. Кърджали. Само към две от програмите – в гр. София и гр.

## **ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО**

---

Варна функционират дневни центрове за деца и младежи, които употребяват психоактивни вещества.

Програмите за селективна превенция и индикативна превенция се реализират само в четири града в страната, поради което достъпът на деца и семейства до специализирани интервенции е силно ограничен.

През 2022 г. продължава да функционира само една програма за психосоциална рехабилитация от резидентен тип за деца, които са зависими към наркотици. Тя е базирана в София. Продължителността на програмата е 12 месеца.

### **Здравословно хранене на децата и на учениците, хранене на деца с алергии**

Чрез финансови средства, осигурени по двугодишното споразумение между СЗО и Министерство на здравеопазването, през 2022 г. е разработен нов софтуер за оценка на хранителен прием на индивидуално и групово ниво при провеждане на епидемиологични проучвания от МЗ, НЦОЗА и РЗИ и за извършване на здравен контрол в организирани детски колективи (ДЯ, ДГ и училища) от органите на държавния здравен контрол.

На национално ниво осигуряването на диетично хранене на деца със здравословни проблеми, посещаващи детски заведения, се регулира съгласно действащото законодателство от следните нормативни актове:

Наредба №3 от 2007 г. за здравните изисквания към детските градини, е определено, че при представяне от родителите на документ от магистър по медицина относно необходимостта от диетично хранене на детето осигуряването на такова хранене се извършва по реда на Наредба №6 от 2011 г. за здравословно хранене на децата на възраст от три до седем години в детски заведения.

Наредба №2 от 2013 г. за здравословно хранене на децата на възраст от 0 до 3 години в детските заведения и детските кухни и Наредба №6 от 2011 г. за здравословно хранене на децата на възраст от 3 до 7 години в детски заведения регламентират, че храната в детските заведения и детските кухни се предлага по предварително изготвени седмични менюта, разработени в съответствие с изискванията на наредбата.

Здравният контрол в Република България за прилагане на наредбите за здравословно хранене на Министерство на здравеопазването се осъществява от Регионалните здравни инспекции (РЗИ), съгласно Закон за здравето, чл. 15. ал.1 и ал.3.

### **Програми в подкрепа на кърменето и на позитивните медицински практики**

В подкрепа на кърменето през 2022 г. са реализирани следните дейности:

Отбелязана е Световната седмица на кърменето за 2022 г. „Да се застъпим за кърменето – обучение и подкрепа“. С бременни жени и настоящи млади майки, с особено внимание към ромската общност, са проведени информационни кампании за

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

популяризиране на кърменето на тема: „Здравословно хранене по време на кърмене“, „Кърменето – инвестиция за цял живот“.

На интернет страниците на здравните инспекции и средствата за масова информираност са публикувани следните информационни материали: „Да подкрепим кърменето за по-здрава планета“, „Факти за затлъстяването“, „Хранене и диети. Хранителни разстройства“, „Нездравословно хранене и болести, свързани с него“, „Ползата и вредата от солта“.

### **Осигуряването на лекарства за децата off label**

Разпоредбата на чл. 266 б от ЗЛП в хуманната медицина предвижда по изключение, при липса на алтернатива за лечение на конкретен пациент и само в интерес на неговото здраве, разрешен за употреба в страната лекарствен продукт да се прилага извън условията на разрешението за употреба при наличие на научни доказателства за безопасността и ефикасността на този продукт.

За лица до 18 години лекарствените продукти, прилагани извън условията на разрешението за употреба, се заплащат с публични средства чрез трансфер от МЗ към НЗОК.

Към настоящия момент МЗ не разполага с информация за трудности или невъзможност за прилагане на законовата разпоредба, като тя е действаща към момента.

### **Домове за медико-социални грижи (ДМСГД)**

#### **Колко деца има в тях?**

#### **Колко Центрове за комплексно обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания са изградени?**

Към 31.12.2022 г. функционират 4 ДМСГД (в градовете Варна, Кърджали, Плевен и Стара Загора), в които на резидентна грижа са настанени 209 деца. До настоящия момент са създадени 10 ЦКОДУХЗ. Центровете за комплексно обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания се разкриват поетапно, като имат различен капацитет и обем на дейност в зависимост от конкретните потребности и наличен ресурс в съответната област. Във всички 10 ЦКОДУХЗ амбулаторно се осъществява диагностика, физикална терапия, медицинска и психосоциална рехабилитация на деца с увреждания и хронични заболявания. Осигурява се подкрепа на родителите чрез обучение в грижите за дете с увреждане и чрез осигуряване на почасови услуги, които включват индивидуални и/или групови занимания с децата. Осигурени са и мобилни услуги за обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания в ЦНСТ или в дома на децата. В ЦКОДУХЗ – Бургас се предоставят и допълнителни стационарни дейности, с които се осигуряват специални грижи за деца до една година и дългосрочни грижи за деца. В Центъра се извършва комплексно лечение на недоносени деца, продължително лечение (до три месеца) след проведено активно

## **ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО**

---

болнично лечение, както и физикална терапия и рехабилитация (до шест месеца) за деца с тежки увреждания или хронични заболявания. ЦКОДУХЗ – Бургас предоставя и специализирани палиативни грижи за деца в терминално състояние.

### **Какъв е броят на ражданията през 2022 г. от неосигурени бременни жени?**

– по данни на НЗОК, през 2022 г. е оказана родилна помощ на 6 959 здраво неосигурени бременни жени.

### **Какъв е обхватът на патронажната грижа за бременни жени и деца от 0-3 години през 2022 г.?**

По програма „Детско здравеопазване“ до 28-ия ден от раждането детето се посещава в дома от лекар. Извършват се два прегледа до навършване на едномесечна възраст с препоръчителен интервал от 7 до 14 дни. Първият преглед се извършва до 24 часа след изписване от лечебното заведение при осъществен избор от родителите на лекар на детето (общопрактикуващ лекар или специалист по педиатрия). При липса на избран лекар до 24-я час след изписването, първият преглед се извършва до 24 часа след избора.

Посещения в дома на новороденото се осъществяват по пакет „Здравни грижи, осъществявани в дома от медицински сестри, акушерки или лекарски асистенти“ от лечебни заведения за първична извънболнична медицинска помощ. Този пакет включва до две посещения от медицинска сестра, акушерка или лекарски асистенти в дома на новороденото. Първият преглед се извършва до 7 дни след изписване от лечебното заведение, а второто посещение е до 14 дни след изписване от лечебното заведение. В Националния рамков договор за медицински дейности 2020-2022 г. е регламентирано задължение на общопрактикуващите лекари и на лекарите специалисти от извънболничната медицинска помощ да извършват посещения в дома на пациента.

През 2022 г. с домашни посещения чрез ЦКОДУХЗ са обхванати 80 деца, а чрез ЗКЦ са осъществени 163 домашни посещения.

### **Здравната грижа за украински деца бежанци през 2022 г.**

В Постановление №69 от 5 май 2022 г. за здравно осигуряване на лицата с временна закрила по чл. 1а, ал. 3 от Закона за убежището и бежанците и на лицата по чл. 39, ал. 6, т. 2 и чл. 40а, ал. 3а от Закона за здравното осигуряване (Постановление) на Министерския съвет, е предвидено здравноосигурителните вноски за лицата с временна закрила до 18-годишна възраст да са за сметка на държавния бюджет.

Лицата с предоставена временна закрила по чл. 1а, ал. 3 от Закона за убежището и бежанците имат право на медицинска помощ и медицински услуги по реда на Закона за здравното осигуряване (ЗЗО) и по Закона за здравето при условията и по реда за българските граждани (чл. 34, ал.3 от ЗЗО). Здравноосигурителните права на тези лица възникват от датата на предоставяне на временна закрила. Имунизациите, определени като задължителни, съгласно Имунизационния календар на Република България – приложение

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

№1 към Наредба №15 за имунизациите в Република България, в страната се прилагат в имунизационните кабинети на РЗИ на лица, които са здравно неосигурени или здравно осигурени, но без избран лекар, и от общопрактикуващ лекар.

По данни от регионалните здравни инспекции през изминалата година са проведени следните дейности по ваксинапрофилактика: консултации на украински граждани относно необходимите имунизации и здравни изисквания за посещение на детска градина/училище – 3 006; приложени ваксини за задължителни имунизации и реимунизации от РЗИ и лечебни заведения – 1 462 дози.

В допълнение, за прием на украински деца в детска градина, съгласно изискванията на Наредба №3 за здравните изисквания към детските градини, от регионалните здравни инспекции са извършени 208 безплатни лабораторни изследвания.

### Специални мерки за закрила

#### Деца, търсещи убежище, и деца-бежанци

Комитетът приветства трайното сътрудничество на държавата-страна по Конвенцията с Върховния комисар на ООН за бежанците (ВКБООН), наред с усилията за подобряване на местата за настаняване и процеса на регистрация на търсещите убежище и бежанците, но същевременно изразява безпокойство, че:

- няма действаща целева програма в подкрепа на интеграцията на бежанците от 2014 г.;
- поради липсата на достатъчно място в центровете за настаняване в някои случаи непридружените деца, търсещи убежище, са поставени в едно и също помещение с възрастни, а докладите отчитат пренаселеност и лоша хигиена, което поставя децата в риск;
- процедурите за събиране на семейства не са физически и икономически достъпни за много търсещи убежище и съдържат прекалено много изисквания по отношение на документацията, която трябва да се предостави, както и физическата идентификация на кандидатстващите за убежище;
- липсата на подходяща процедура за идентификация и недостатъчният брой преводачи на границата засилва риска влизащите в страната непридружени деца да бъдат идентифицирани като „придружени“;
- езикът на омраза към търсещите убежище и бежанците в медиите, както и сред високопоставените лица се засилва.

#### Непридружени деца

През 2022 г. в ДАБ при МС<sup>18</sup> са регистрирани 3 348 непридружени деца, търсещи международна закрила чужденци, от които 3 278 момчета и 70 момичета. Най-голяма е

---

<sup>18</sup> Писмо от ДАБ № СД-35(1)/01.02.2023 г.

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

възрастовата група на 16-17-годишните (1 848), следвана от тази на 14-15-годишните (1 091) и 0-13 годишните (409).

Основните страни на произход са: Афганистан (1 803), Сирия (1 383), Ирак (35), Мароко (34), Сомалия (20), Украйна (11).

За сигурността на непридружените малолетни и непълнолетни деца, настанени в ТП денонощно се грижи охрана, осигурена от ДАБ. В Сигурните зони за непридружени деца има допълнителна охрана, както и социални работници от МОМ и преводачи на разположение 24/7.

Психологът на ДАБ прилага Въпросник за идентификация на хора, търсещи закрила с травматичен опит. При високо ниво на риск лицето се насочва към психиатър от център „Надя“.

Социалните експерти на ДАБ провеждат групови информационни сесии и индивидуални консултации с настанените деца с цел превенция от злоупотреба и насилие и повишаване на информираността относно правата, задълженията и наличните услуги, както и специализирани беседи на различни теми, включително сексуално и свързано с пола и насилие.

Преценката за риска от насилие се извършва от служителите в процеса на регистрация, настаняване, медицинско изследване, провеждане на социално интервю и при провеждане на производство за предоставяне на международна закрила по реда на Закона за убежището и бежанците (ЗУБ). В ДАБ са утвърдени и се прилагат Стандартни оперативни процедури за превенция и реакция при сексуално и свързано с пола насилие. През юни 2022 г. на експертите от ДАБ е представен новият инструмент на АЕСУ – SNVA (special needs and vulnerability tool kit) – за оценка на специалните нужди и уязвимостта.

**Броят на непридружените деца, получили международна закрила – хуманитарен и бежански статут за 2022 г. е 1 193.**

През 2022 г. са постановени общо 839 решения по молби за събиране на семейство. От тях 802 са решения за разрешаване събирането на семейство и 37 – за отказ на събиране на семейство. 121 от всички решения са постановени по молби на ненавършили пълнолетие лица.

През 2022 г. 29 непридружени деца са настанени в социални услуги. ДАБ изпълнява комплекс от мерки за първоначална социална адаптация и културна ориентация на търсещите закрила.

През годината в центровете на ДАБ са настанени 3 476 непридружени малолетни и непълнолетни лица

През 2022 г. в ДАБ при МС са регистрирани 11 непридружени деца от Украйна, търсещи международна закрила.

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

През 2022 г. временна закрила в Република България е предоставена на общо 52 863 непълнолетни лица от Украйна, от които 589 – непридружени малолетни и непълнолетни лица.

ДАБ не разполага с данни относно броя на непридружените деца бежанци, които са били задържани и осъдени в България.

Идентификацията на лица, на които е оказано психическо, сексуално, физическо насилие и др. форми, е предизвикателство в дейността на Агенцията. В ДАБ са утвърдени и се прилагат Стандартни оперативни процедури за превенция и реакция при сексуално и свързано с пола насилие. При идентифициране на деца в риск или преживяно насилие, съгласно Закона за закрила на детето, ДАБ при МС изпраща сигнал до органите за закрила на детето – ДАЗД, АСП и органите на МВР за предприемане на мерки съгласно действащия Координационен механизъм за взаимодействие при работа по случаи на деца, жертви.

По данни на ДАБ няма регистрирани случаи на негативни обществени нагласи към бежанците и към децата.

В края на август 2022 г. е проведено първото заседание на Постоянната експертна работна група (ПЕРГ) за осъществяване на мониторинг по прилагането на Координационен механизъм за взаимодействие между институциите и организациите при случаи на непридружени деца или разделени от семействата си деца – чужденци, намиращи се на територията на България, включително децата, търсещи или получили международна закрила (КМ), чиято цел е да се даде възможност на всички ангажирани с прилагането на КМ органи и институции да споделят срещаните проблеми и трудности

### Правосъдие за непълнолетни

Комитетът отбелязва като положителен факт положените усилия за реформа на системата за правосъдие на непълнолетни чрез приетата през 2011 г. Концепция за държавна политика в областта на правосъдието за детето и пътната карта за нейното изпълнение от 2013 г., заедно с приетата Стратегия за реформа на съдебната система на министъра на правосъдието от 2015 г. и обучението на магистрати в областта на правата на детето, но остава дълбоко загрижен, че повечето от предишните препоръки все още не са изпълнени (CRC/C/BGR/CO/2, параграф 69). По-специално, той е загрижен, че:

- продължава принудителното лишаване от свобода на деца от 8-годишна възраст в поправителни домове по силата на Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните;

- не са приети изменения в Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и в Наказателно-процесуалния кодекс, както е предложено от Комитета в предишните заключителни наблюдения;

- продължава използването на термина „противообществено“ поведение противно на международните стандарти.

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

Мерки през 2022 г., предприети за изпълнение на препоръките на Комитета по правата на детето, отправени към България за реформа в детското правосъдие?<sup>19</sup>

През 2019 г. работна група в МП изготвя проект на Закон за възпитателните мерки спрямо лицата, извършили като непълнолетни престъпление или административно нарушение.

До края на 2022 г. не е постигнат консенсус относно обхвата на проекта на Закон за възпитателните мерки спрямо лицата, извършили като непълнолетни престъпление или административно нарушение, от чието приложно поле към момента са изключени малолетните деца, и в тази връзка и евентуалната необходимост от доразвиване на подходящи консултативни и подкрепящи услуги по отношение на тях, както и по предложената със законопроекта възпитателна мярка „специален надзор от приемно семейство“.

### **През 2022 г. няма промени, настъпили в системата на детското правосъдие.**

През 2023 г. поради липсата на напредък на реформата за детското правосъдие и след провеждане на консултации с Отдела за изпълнение на решенията към Съвета на Европа по отношение на обхвата на мерките, ще бъде предложено сформирането на нова работна група за изготвяне на съответните, необходими за изпълнението на решението „А. и други срещу България“, най-належащи изменения в Закона за противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (ЗБППМН).

### **Достъп на децата до специализирана правна помощ**

- правна помощ по ЗЗДет е осигурена на 829 деца;
- правна помощ по реда на Регламент /ЕО/ №4/2009 г. на Съвета и по чл. 143 от СК за издръжка получават 56 деца;
- правна помощ по реда на чл. 25 от Закона за убежището и бежанците е предоставена на 3 380 малолетни/непълнолетни бежанци.

### **Решения на Европейския съд по правата на човека срещу България, които засягат правата на деца**

Две са решенията от 2022 г., които най-общо засягат правата на деца в уязвимо положение. Това са решенията „А. и други срещу България“ и „Ненчева и други срещу България“.

*Делото „А и други срещу България“ (жалба №51776/08):*

В решението по делото „А. и други срещу България“ ЕСПЧ установява нарушения на чл. 5, §4 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи поради

---

<sup>19</sup> Въпросите са отправени в процеса на мониторинга към министъра на правосъдието

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

несъвършенства в уредбата на Закона за противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (ЗБППМН). Той установява, че престоят в домовете за временно настаняване не може да бъде повече от 15 дни, а престоят над 24 часа се разрешава от прокурор. В изключителни случаи с разрешение на съответния прокурор, срокът на престоя в дома може да бъде продължен до 2 месеца. Законът за противообществените прояви на малолетни и непълнолетни не предвижда възможност за съдебен контрол на законността на настаняването, поради което процедурата е в нарушение на изискванията на Конвенцията.

### *Ненчева и други срещу България (жалба №48906/06)*

Делото засяга смъртта на 15 деца и младежи между 15.12.1996 г. и 14.03.1997 г. в дом за деца с умствени увреждания в с. Джурково. По това време условията в дома са много лоши. ЕСПЧ намира, че властите, с изключение на служителите в дома, не са предприели бързи, конкретни и достатъчни мерки, за да предотвратят смъртта, макар че са знаели, че има реален риск за децата. ЕСПЧ намира също така, че разследването не е било достатъчно ефективно и не е отговорило на изискването за добросъвестност и бързина. Съдът намира, че има нарушение на чл. 2 поради това, че властите не са защитили правото на живот на децата и не са провели ефективно разследване.

Със Закон за изменение и допълнение на Наказателно- процесуалния кодекс (ЗИД на НПК), внесен в 48-то НС на 30.12.2022г. е предвидено изменение, което да уреди законодателно този правозащитен проблем.

За защитата на извънредно уязвими пострадали – в случаите, когато пострадали малолетни и непълнолетни нямат родители, настойници, попечители или близки роднини и/или техните интереси са противоречиви, или същите не изпълняват своите задължения по Семейния кодекс – е избрана като разрешение нововъведена хипотеза, предвидена с допълнение на чл. 101 от НПК, за назначаване на особен представител – адвокат в случаите на малолетни или непълнолетни лица, когато техните родители, настойници или попечители са се дезинтересирали. Въвеждането на възможност за назначаване на такъв особен представител е подходяща обща мярка по изпълнение на решението на ЕСПЧ по делото Ненчева срещу България.

Поради спецификата на проблема е планирано и извършването на анализ от външен изпълнител в рамките на проект по Норвежкия финансов механизъм №5. На външен изпълнител ще бъде възложен цялостен анализ и изготвянето на план за изпълнение на това решение.

Забрана на бракове на деца под 18 годишна възраст: СК допуска изключения, ако важни причини налагат това, като навършилото 16 години дете може да сключи брак с разрешение на районния съдия по постоянен адрес на лицето. Взема се предвид мнението на непълнолетния, встъпващ в брак, на родителите или на попечителя. Неизчерпателен преглед на съдебната практика показва, че в повечето случаи важните причини за встъпване в брак преди осемнадесет години са бременност и раждане на дете. Това са въпроси, изключително важни с оглед на последиците, които могат да предизвикат по отношение на

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

такива деца, родени от ранни бракове. Въз основа на извършен преглед на статистически данни<sup>20</sup> през периода 2022 г. в България са сключени общо 26 620, от които 1 9 175 в градовете, 7 445 в селата. Под 18 години брак сключват: 22 момчета и 423 момичета.

Граждански права и свободи, като темите са защита от дискриминация; осиновяване; деца, лишени от родителска грижа; подкрепа от държавата за отглеждане на децата

подобряване на достъпа до информация, включително чрез създаване на удобни за децата версии на ключови политически документи;

подобряване на цифровото приобщаване за децата и насърчаване на равен достъп и достъпност на онлайн услуги и свързаност, особено за деца в селските райони и деца с увреждания.

### Дискриминация – действия на КЗД

През 2022 г. са образувани общо 52 преписки, свързани с нарушени права на деца в областта на антидискриминационното законодателство. От посочения общ брой преписки 35 са на основата на защитен признак „увреждане“, свързани с недостъпната архитектурна среда на детски ясли, детски градини и училища на територията на страната, образувани по доклади за самосезиране на КЗД въз основа на констативни протоколи от извършени проверки на регионалните представители на Комисията.

В жалбите, сигналите, както и в случаите, по които КЗД се самосезира, извън посочените 35 преписки, касаещи недостъпна архитектурна среда, се съдържат оплаквания и твърдения за: дискриминация на деца с увреждания (основната група оплаквания); дискриминация на деца и младежи с изявени дарби, чрез въвеждането на завишени изисквания за различните възрастови групи; недопускане на ученик с увреждане до държавен зрелостен изпит за 12-ти клас; отказ от закупуване на билет за автобус на дете поради факта, че го плаща с жълти стотинки, съответно не му е разрешено използването на транспортната услуга; оплаквания във връзка с присъственото обучение на ученици в страната във връзка със заповед на МЗ, касаеща COVID мерките; негативно отношение към дете в детска градина от учителката и директора на детското заведение във връзка със справянето с обучителните процеси на детето и адаптацията му в групата; дискриминация на ученик, който според членовете на комисията на учебното заведение не е подходящ и „пригоден“ за конкретна специалност поради увреждането си; различно третиране при предоставянето на банкови услуги на две деца от едно и също семейство на различна възраст; дискриминационни текстове на конкретни нормативни разпоредби в чл. 10а и чл. 1 от Закона за семейните помощи на деца; случаи на отказ от предоставяне на еднократна финансова помощ на новородени/осиновени деца; отказ от предоставяне на социална услуга на деца; случаи на неравно третиране при прием на ученици след 5 клас в конкретни училища; недопускане до национални зрелостни изпити на ученици след 7 клас; дискриминационни условия в заповеди на министъра на здравеопазването във връзка с COVID мерките, касаещи възрастово диференциране на деца (напр. възможността да

---

<sup>20</sup> Данни на НСИ

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

посещават паркове и градинки); оплаквания срещу наредбата за прием на деца в детски ясли, детски градини и подготвителни групи и др.

Основните признаци, по които са образувани преписките, са увреждане, възраст, семейно положение, лично положение, обществено положение, пол, убеждения. На база всички решения на КЗД, постановени през 2022 г., включително засягащи недостъпна архитектурна среда на детски заведения и училища, както и постановени по преписки, започнали предходни години, можем да заключим, че резултатът е следният: установено е нарушение на 33Дискр. в 17 от случаите, като с оглед превантивната дейност на Комисията са дадени 46 препоръки, включително в случаите, в които нарушението е отстранено по процеса на производството пред органа, в 11 от случаите е дадено задължително предписание на ответните страни, в 8 са наложени глоби и/или имуществени санкции.

### **Казуси на КЗД с установено нарушение:**

Специфичен казус по жалба за дискриминация на основата на признак „увреждане“, във връзка с достъпа до образование и осигуряването на адаптирана среда за обучение на дете със СОП, е разгледан от Пети СПЗС в Решение №369/29.06.2022 г. С решението е установено осъществяването на дискриминация спрямо единия от жалбоподателите – Р.М.К. по признак „увреждане“. В жалбите се сочи, че практиките и методиките, прилагани в училището, не покриват минималните задължителни стандарти за третиране на ученици с увреждане. Твърди се, че цялостното поведение на съответните страни, включващо действия, бездействия и слова, следвало да се квалифицира като проява на дискриминация и тормоз, осъществен спрямо жалбоподателите.

През 2022 г. са образувани 11 производства във връзка с оплаквания/твърдения за нарушени права на роми, в три от случаите се касае за деца. По-голямата част от тях не са приключили с окончателен акт. Постановени 19 решения по преписки от предходни години, които касаят различни оплаквания, включително такива за враждебна реч в средствата за масово осведомяване под формата на публикувани в електронни сайтове статии и изказвания в медийното пространство. Част от оплакванията, с които КЗД е сезирана и съответно е постановила решения през 2022 г., са свързани с: наложени административни наказания за паркиране на роми; предоставяне на социални услуги на деца и семейства от ромски и български произход; публикации, с които ромите се заклеймяват като агресивни лица и престъпници; оплакване за принудително премахване на сграда на ромско семейство; изказвания на публични личности в телевизионен ефир с обидни квалификации относно ромите; дискриминация на деца в детски заведения и др.

В 9 от случаите е установено нарушение на 33Дискр., наложени са 7 глоби и имуществени санкции, дадени а 4 задължителни предписания и 2 препоръки. Решение №351/21.06.2022 г. е постановено във връзка с подадена жалба от Д. М. Д. срещу Телевизия „А.“ с оплаквания за извършен тормоз по смисъла на 33Дискр по признак „етническа принадлежност“, както и за подбуждане към дискриминация. Като ответна страна в производството е конституирана Фондация „А. 2018“,

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

---

През 2022 г. Комисията е постановила общо 565 решения. През 2022 г. КЗД не отправя препоръки за промяна на нормативни актове с цел предотвратяване на дискриминация срещу деца.

Във връзка правомощията си по чл. 47, т. 8 от Закона за защита от дискриминация, КЗД е изготвила и предоставила следните становища относно:

Правилник за реда и условията за отпускане на еднократна финансова помощ на новородени и/или осиновени деца на територията на община Враца;

изискванията на НЗОК за предписване на медицински изделия за приложение с инсулинови помпи и сензори за продължително мониториране на нивото на глюкозата при захарен диабет ТИП 1 в извънболнична помощ, относими и за деца.

По реда на чл. 50, т. 2 от ЗЗДискр., във вр. с чл. 7 от Правилата за производство пред КЗД, Комисията се е самосезирала с 37 доклада, относими към областта на правата на децата: 35 от случаите касаят недостъпна архитектурна среда на училища, детски градини и ясли; един доклад е с предмет недопускане на ученик с увреждане до държавен зрелостен изпит за 12 клас; в 1 доклад се представят факти за отказ от закупуване на билет за автобус на дете поради факта, че го плаща с жълти стотинки и не му е разрешено ползването на транспортната услуга.

### **Граждански организации и структури, работещи в областта на децата**

През 2022 г. гражданските организации са изключително активни. От НМД са подготвени и изпратени над 60 становища, позиции и препоръки към омбудсмана във връзка с правата на детето, както и към различни институции, които ясно показват проблемите при прилагането на правата на децата, регламентирани в КПД относно:

- случаите на насилие и медийно разпространение на кадри на насилие над и между деца;
- подкрепа за въвеждане на компетентностен модел за избор на директори на учебни заведения и РУО, както и становище по проект на План за изпълнение на Стратегическата рамка за образование;
- сезиране на омбудсмана за трудностите, които срещат социалните услуги поради непредвидените разходи за електроенергия, газоснабдяване и разходи за отопление;
- практиката за ограничаване и връзване на бебета и малки деца в неонатологии и педиатрични отделения в страната;
- невъзможността на България да предложи грижа за децата с увреждания бежанци от Украйна;
- образователна, здравна, хуманитарна закрила от всички форми на насилие и злоупотреба с деца бежанци от Украйна;
- социалните плащания и помощи за бременни жени и малки деца бежанци;
- риска от закриване на Националния център по безопасен интернет;
- необходимостта от спешни действия по закрила и подкрепа на деца и семейства при наводненията в карловско;

## ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г. КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

- преместването на НГЛ 116 111 в АСП
- агресивната реклама на хазарт

За неправителственият сектор 2022 г. е изключително тежка година поради натрупване на кризисни обстоятелства – последствията от затихващата КОВИД криза се застъпват с енергийната криза в началото на годината и бежанската криза веднага след това. Първият отговор на бежанската криза пада изцяло върху неправителствения сектор поради невъзможност на държавата да управлява и координира качествено наличните ресурси в първите седмици и месеци, както и поради ограничен човешки ресурс за справяне. В това отношение, макар и с множество трудности в началото, постепенно се развива относително добра комуникация и кооперативност между националния щаб и неправителствените организации по места, които решават много от възникващите ad hoc проблеми в кратки срокове. След разпускането на служебното правителство обаче тази връзка е прекъсната за много дълго време и е възстановена в много по-малък обем едва в края на годината. Работата продължи единствено благодарение на организациите на ООН – УНИЦЕФ и ВКБООН.

И през 2022 г. двата основни външни фактора, които възпрепятстват ефективната работа на неправителствените организации, са липсата на стабилно независимо финансиране както на национално, така и на европейско ниво, поради ограниченията в условията за кандидатстване по оперативните програми за НПО, утежняване и усложняване на администрирането и отчетността практически по всички национални и европейски програми и свиването на човешкия ресурс поради икономическата криза. В същото време секторът продължава да е под постоянна организирана атака от дезинформация, пропаганда и фалшиви новини, като тя получава широка подкрепа включително и сред парламентарно представените партии – огромен проблем, свързан с националната сигурност и независимост, който остава неразпознат и неадресиран от нито една държавна институция или управление.

### **ПРЕПОРЪКИ:**

1. Разработване на специален механизъм за наблюдение на изпълнението на Конвенцията и разработване на индикатори за нейното прилагане;
2. Въвеждане на процедура за оценка на въздействието на нормативната уредба и на политиките върху правата на детето на детето;
3. Изменение и допълнение на СК като се премахнат всички изключения, които позволяват бракове под 18 години;
4. Целенасочени инвестиции и ефективни действия за превенция на изоставянето на деца, за подкрепа на семействата на деца с увреждания и на децата от уязвимите общности;

**ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г.  
КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО**

5. Да се осигурят възможности за децата с увреждания на спорт, игри на открито и свободното време;
6. Да се разшири достъпа до интегрирани здравно-социални услуги за деца с увреждания;
7. Подобряване на процеса за събиране на данни за децата с увреждания;
8. Да се разработи всеобхватна стратегия за включването и реализацията на децата с увреждания в обществото и образованието, основана на системен подход към увреждането;
9. Инвестиции в човешките кадри в системата за закрила и в социалните услуги постоянни обучения и повишаване на възнагражденията им;
10. Мерки за насърчаване на участието на детето, като: се дадат насоки за значението и приложението на участието на децата; се дадат практически насоки за различни подходи за участие на децата; да се подготвят примери за добра практика за това как децата могат да бъдат ангажирани;
11. Приемане на Националната стратегическата рамка за детето;
12. актуализация на предварителната оценка, извършена още през 2017 г., за въздействието на присъединяването на България към Третия факултативен протокол;
13. Да се актуализира остарялата нормативна уредба за здравните кабинети в детски градини и училища и/или да се приеме нова;
14. Да се положат максимални усилия за осигуряване на достъпна физическа инфраструктура на обществената среда за децата с увреждания;
15. Да се положат усилия за подобряване на наличието и достъпността на образованието и грижите в ранна детска възраст, както и до предучилищното образование;
16. Решаване на проблемите, свързани с неравномерното разпределение на детските градини и яслите в големите градове и улесняване на достъпа до детски градини в отдалечените райони;
17. Активни мерки за подкрепа на децата, чиито родители са в чужбина;
18. Целенасочени инвестиции в приобщаващото образование, за професионалното развитие на учителите и за повишаване на чувствителността на родителската общност към децата;
19. Планиране на мерки за преждевременно напусналите ученици преди завършване на средното си образование, с особена грижа за малките и селските райони на страната;

**ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОМБУДСМАНА ПРЕЗ 2022 г.  
КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО**

- 20.** насочване на усилията на българската образователна система към резултатите на Учениците;
- 21.** Въвеждане на интегрирани мерки за работа между образователния, социалния и здравния сектор;
- 22.** Мерки за преодоляване между поколенията на преноса на образователното ниво и на бедността;
- 23.** Да се увеличат усилията за по-висока приложимост на професионалното образование и обучение на пазара на труда и на дуалното професионално образование;
- 24.** Провеждане на изследване за антициганизма и социалната дистанция;
- 25.** Да се приеме Стандарт за детска психиатрия;
- 26.** Да се предприемат спешни мерки по въвеждане и актуализация на разработената; Информационна система за ражданията, която съдържа данни в реално време за обхвата на бременните и деца с профилактични прегледи и с данни за недоносените деца;
- 27.** Да се въведе ефективна система за превенция в областта на детското здраве, като се изведе здравната профилактика като основен приоритет;
- 28.** Да се изгради Национална детска болница;
- 29.** Активни действия по реформата за детско правосъдие;
- 30.** Създаване на стабилна и надеждна система за мониторинг и оценка на изпълнението на политиките за деца;
- 31.** Оптимизиране на процеса на събиране на данни в България, свързани с деца по отделните тематични области.